

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Vladimír Hrbek

**Náhrada újmy na zdraví: srovnání české a německé
právní úpravy**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Šustek, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): červenec 2015

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Autor diplomové práce

Děkuji tímto vedoucímu diplomové práce JUDr. Petru Šustkovi, Ph.D., za cenné rady a připomínky, jakožto i vstřícný přístup.

Obsah

Úvod.....	1
1. Ochrana zdraví v českém a německém právním řádu	3
1.1. Ústavní základy ochrany života a zdraví v českém právním řádu	3
1.2. Ústavní základy ochrany zdraví v německém právním řádu	4
1.3. Mezinárodní smlouvy o lidských právech	5
1.4. Občanskoprávní ochrana zdraví v českém právním řádu	7
1.5. Občanskoprávní ochrana zdraví v německém právním řádu	9
2. Občanskoprávní odpovědnost za újmu na zdraví	10
2.1. Obecný výklad	10
2.2. Předpoklady vzniku odpovědnosti v českém právním řádu.....	12
2.3. Předpoklady vzniku odpovědnosti v německém právním řádu	15
3. Způsob a rozsah náhrady při ublížení na zdraví a usmrcení v českém právním řádu 18	
3.1. Náhrada nemajetkové újmy.....	18
3.1.1. Náhrada za vytrpěné bolesti.....	21
3.1.2. Náhrada za ztížení společenského uplatnění	23
3.1.3. Náhrada za další nemajetkové újmy	26
3.2. Náhrada majetkové újmy	27
3.2.1. Náklady spojené s péčí o zdraví	27
3.2.2. Náklady pohřbu.....	28
3.2.3. Náhrada za ztrátu výdělku	29
3.2.4. Náhrada za ztrátu důchodu	31
3.2.5. Náhrada za bezplatně poskytované práce	31
3.2.6. Náhrada nákladů na výživu pozůstalých	32
3.2.7. Odbytné.....	33
3.2.8. Sekundární oběti	33
4. Způsob a rozsah náhrady při ublížení na zdraví a usmrcení v německém právním řádu 37	
4.1. Náhrada nemajetkové újmy.....	37
4.1.1. Bolestné	39

4.2. Náhrada majetkové újmy	42
4.2.1. Náhrada za ušlý příjem (Erwerbsschaden)	42
4.2.2. Náhrada škody na vedení domácnosti (Haushaltsführungsschaden).....	45
4.2.3. Náklady spojené s péčí o zdraví (Heilbehandlungskosten)	46
4.2.4. Zvýšené potřeby (Vermehrte Bedürfnisse)	48
4.2.5. Náhrada ušlého výživného (Entgangener Unterhalt).....	49
4.2.6. Náklady pohřbu (Beerdigungskosten)	50
4.2.7. Náhrada za poskytované služby (Entgangene Dienste).....	52
Závěr	53
Seznam zkratek	55
Použitá literatura	56
Resumé.....	63
Abstract.....	64
Název práce v angličtině.....	65
Klíčová slova	65
Key words	65

Úvod

Lidský život, jako samotný předpoklad existence člověka, je bezesporu jednou z nejcennějších hodnot, na kterých je naše společnost založena, a kterému se v moderním právu dostává patřičné ochrany. Pro právo a jeho vývoj je přitom charakteristická interakce s hodnotami, které jsou společností sdíleny, respektive společenskými podmínkami, za nichž jsou tyto hodnoty utvářeny, a tyto hodnoty zároveň svým vlastním působením zpětně ovlivňuje. Při srovnání dvou právních úprav tak lze kromě srovnání jednotlivých právních pojmů, právních institutů atd. posoudit i vývoj dané společnosti jako celku z hlediska hospodářského, politicko-ideologického a morálního.

Základním cílem této diplomové práce je pomocí analytických a komparativních metod popsat, za jakých předpokladů nastává v české a německé právní úpravě občanskoprávní odpovědnost, jaké to má pro škůdce a poškozeného právní následky, je-li následek škodní události újma na zdraví, tedy jaké nároky poškozenému utrpěnou újmou vznikají. Obě srovnávané právní úpravy vycházejí z římskoprávní tradice, přičemž německý občanský zákoník¹ (Bürgerliches Gesetzbuch; dále jen „BGB“) již více jak sto let. Základním pramenem soukromého práva v České republice je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník² (dále jen „OZ“), který se stal účinným 1. 1. 2014 a který ve své důvodové zprávě³ jakožto inspirační zdroj ustanovení o náhradě újmy uvádí mj. právě příslušné partie BGB.

První kapitola diplomové práce se věnuje základům ochrany zdraví z hlediska českého a německého ústavního práva, jejich zakotvení v mezinárodních smlouvách o lidských právech a českém a německém občanském právu.

Druhá kapitola se zabývá právní odpovědností, zejména jejími teoretickými východisky a předpoklady pro vznik občanskoprávního odpovědnostního vztahu v české a německé právní úpravě.

¹ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 18. 8. 1896, RGBL. S. 195, Das Bürgerliche Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: < <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf> >.

² Česká republika. Zákon č. 89 ze dne 22. března 2012, občanský zákoník. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2012, částka 33, s. 1368. Dostupný také z WWW: < http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/NOZ_interaktiv.pdf >.

³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupný také z WWW: < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >.

Třetí kapitola popisuje pomocí jednotlivých dílčích nároků způsob a rozsah poskytované náhrady újmy na zdraví v České republice. Dále je zvláštní pozornost věnována novému pojetí újmy vzniklé sekundárním obětem a odbytnému, jakožto v české právní úpravě nově se objevivšího právního institutu. Pozornost je věnována jak současné právní úpravě, tak úpravě účinné do 31. 12. 2013.

Závěrečná kapitola obdobně jako kapitola třetí popisuje způsob a rozsah náhrady újmy na zdraví avšak ve Spolkové republice Německo.

1. Ochrana zdraví v českém a německém právním řádu

1.1. Ústavní základy ochrany života a zdraví v českém právním řádu

Právo na život je jedním ze základních lidských práv a jeho ochranu garantuje již ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“) a zejména ústavní zákon č. 2/1993, Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina“). Kromě samotného normativního textu Ústavy lze první zmínku o ochraně zdraví nalézt již v preambuli, která výslovně stanoví, že Česká republika je stát „založený na úctě k lidským právům“. Tímto prohlášením klade ústavodárce důraz na neporušitelnost přirozených práv člověka⁴, a tedy i neporušitelnost práva na život. Tato zásada je dále rozvedena v čl. 1 odst. 1 Ústavy, který stanoví, že *Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana*. Podle čl. 4 Ústavy jsou „základní práva a svobody pod ochranou soudní moci“. Dojde-li tedy k porušení subjektivního základního práva (práva na život), má každý možnost obrátit se na nestranný a nezávislý soud a domáhat se nápravy.

Z hlediska ochrany zdraví má však klíčový význam zejména Listina, která je podle čl. 3 a čl. 112 Ústavy součástí ústavního pořádku. Ta se ve své preambuli hlásí k neporušitelnosti přirozených práv člověka a v čl. 1 pak stanoví, že „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné*“. Tyto principy jsou základem celkové koncepce Listiny⁵ a vztahují se tak i k dalším níže uvedeným článkům Listiny. Čl. 6 Listiny stanovuje v první větě prvního odstavce právo každého na život, jakožto absolutní subjektivní právo, které působí erga omnes. S ochranou zdraví rovněž souvisí čl. 7 Listiny upravující nedotknutelnost osoby a jejího soukromí. Ochranu sekundárních obětí, o nichž blíže pojednává kapitola 3. 2. 8. této práce, garantuje především čl. 10 Listiny, který konkretizuje obecné ustanovení čl. 7. Povinnost státu poskytnout ochranu zdraví každé fyzické osobě je zakotvena v čl. 31 Listiny.

⁴ SLÁDEČEK, Vladimír; MIKULE, Vladimír; SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Preambule, s. 2 – 6. ISBN 978-80-7179-869-9.

⁵ PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl, Ústavní právo České republiky. Část 2*. 1. vyd. Praha: Linde, a. s., 2004. Kapitola II., § 2 Struktura Listiny a základní pojmy, s. 62 – 70. ISBN 80-7201-472-2.

Vztah mezinárodního práva k právu vnitrostátnímu je předmětem ustanovení čl. 10 Ústavy, podle kterého „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“. Ústavodárce tak zvolil monistickou koncepci, podle níž právo vnitrostátní i právo mezinárodní tvoří jednotný právní řád. Čl. 10 dále zakotvuje aplikační přednost těch mezinárodních smluv, které se staly součástí právního řádu. Z hlediska ochrany života a zdraví se jedná zejména o mezinárodní smlouvy o lidských právech.

1.2. Ústavní základy ochrany zdraví v německém právním řádu

Ochrana člověka proti zásahům do jeho osobnostní sféry a svobody je v německém ústavním právu (Staatsrecht) garantována všeobecným osobnostním právem (das allgemeine Persönlichkeitsrecht), které má svůj původ v judikatuře Spolkového soudního dvora. Ten jej vytvořil na základě výkladu čl. 1 odst. 1 Základního zákona⁶ (Grundgesetz; dále jen „ZZ“) a čl. 2 odst. 1 ZZ⁷ k ochraně právem chráněných zájmů ustanovení § 823 odst. 1 BGB⁸. Tuto judikaturu vzal za svou i Spolkový ústavní soud a vytvořil tak specifický a komplexní ústavněprávní prostředek ochrany osobností⁹, jež chrání zejména identitu člověka, jeho intimní sféru, duševní a tělesnou integritu, soukromý a sociální život a účast člověka na veřejném životě.

Samotné právo na život a tělesnou integritu je zakotveno v čl. 2 odst. 1 ZZ¹⁰ a je judikaturou Spolkového ústavního soudu považováno za základní (ústavní) právo, jež je v německém ústavním pořádku požívá té nejvyšší hodnoty¹¹. Osobní a věcný rozsah jeho ochrany je obdobný jako v české právní úpravě¹². Zasáhnout do práva na život pak lze pouze na základě zákona (einfacher Gesetzesvorbehalt).

⁶Důstojnost člověka je nedotknutelná. K její ochraně jsou povinny všechny složky státní moci.

⁷Každý má právo na život a tělesnou nedotknutelnost. Svoboda osoby je neporušitelná. Do těchto práv lze zasáhnout jen na základě zákona.

⁸BGHZ 13, 334, 337 = BGH, 25.05.1954 - I ZR 211/53

⁹HUFEN, Friedhelm. *Staatsrecht II, Grundrechte*. 4. vyd. München: C. H. Beck, 2014, s. 773. ISBN 978-3-406-66157-0.

¹⁰Každý má právo na život a tělesnou nedotknutelnost. Svoboda osoby je neporušitelná. Do těchto práv lze zasáhnout jen na základě zákona

¹¹BVerfGE 39, 1 = 25.02.1975 - 1 BvF 1/74.

¹²Právo na život je pojímáno jako právo každého člověka na jeho biologickou a fyzikální existenci ve smyslu fyzického a psychického zdraví.

1.3. Mezinárodní smlouvy o lidských právech

Dějiny mezinárodněprávní ochrany lidských práv nejsou o mnoho více jak šedesát let staré. Potřeba této ochrany se objevila až v důsledku hrůzných událostí 2. světové války. Bylo tak zčásti opuštěno tradiční mínění, že blaho lidí je nejlépe zajišťováno rozhodováním vlastního státu.¹³ Nejen vzhledem k ochraně života a zdraví má stěžejní význam zejména Všeobecná deklarace lidských práv, která byla přijata Valným shromážděním OSN 10. prosince 1948. Jako rezoluce Valného shromáždění nemá tato deklarace závazný charakter, stala však inspiračním zdrojem pro celou řadu mezinárodních smluv o lidských právech a akcentovala důležitost problematiky ochrany lidských práv.

K základním mezinárodním smlouvám o lidských právech, jež upravují ochranu života a zdraví, a jimiž jsou Česká republika a SRN vázány, patří, a to i podle názoru Ústavního soudu České republiky¹⁴, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod¹⁵, ve znění pozdějších protokolů, která v čl. 2 stanoví, že právo každého na život je chráněno zákonem, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech¹⁶, který v čl. 2 odst. 1 stanoví, že státy, smluvní strany, uznávají právo každého na dosažení nejvyšší dosažitelné úrovně fyzického i duševního zdraví, Úmluva o právech dítěte¹⁷, která v čl. 24 zakotvuje právo dítěte na dosažení nejvyšší dosažitelné úrovně zdravotního stavu, Evropská sociální charta¹⁸, a to zejména její čl. 11 a čl. 13, jimiž se smluvní strany zavázaly k přijetí opatření k účinnému uplatnění práva na ochranu zdraví, Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny ve znění Dodatkového protokolu ze dne 12.

¹³ VOŘÍŠEK, Václav. *Mezinárodněprávní ochrana lidských práv ve světle základních dokumentů a iniciativ*. Právní rozhledy. 1995, roč. 4., č. 3, s. 168.

¹⁴ Česká republika. Ústavní soud. Nález Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 51/06. Dostupný také z WWW: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=52522&pos=1&cnt=1&typ=result>.

¹⁵ Vyhlášena ve sbírce zákonů pod číslem 209/1992 Sb. Dostupný také z WWW: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=39918&nr=209~2F1992&rpp=15#local-content>.

¹⁶ Vyhlášen ve sbírce zákonů pod číslem 120/1976 Sb. Dostupný také z WWW: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=33345&nr=120~2F1976&rpp=15#local-content>.

¹⁷ Vyhlášena ve sbírce zákonů pod číslem 104/1991 Sb. Dostupný také z WWW: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=39097&nr=104~2F1991&rpp=15#local-content>.

¹⁸ Vyhlášena ve sbírce mezinárodních smluv pod č. 14/2000 Sb. m. s. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=14/2000&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy

ledna 1998¹⁹, která v čl. 2 a stanoví nadřazení lidské bytosti nad zájmy společnosti nebo vědy a zavazuje smluvní strany, aby v rámci své jurisdikce učinily odpovídající opatření k zajištění rovné dostupnosti zdravotní péče patřičné kvality.

Nejefektivnější z výše uvedených smluv je dnes jednoznačně Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod²⁰. Katalog práv v ní obsažený lze jednak dále rozšiřovat specifickými smlouvami, zejména však poskytuje mechanismus ochrany těchto práv prostřednictvím Evropského soudu pro lidská práva, který tak dotváří (a někdy i výrazně rozvíjí) standard ochrany lidských práv²¹. Tato Úmluva tak vůbec poprvé umožnila každé fyzické osobě, a to bez ohledu na její občanství či trvalé bydliště, podat stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva v případě, že právo vyplývající z Úmluvy bylo jedním ze smluvních států Úmluvy porušeno.

Na úrovni Evropské unie představuje kodifikaci lidských práv Listina základních práv EU²². Původně nezávazný právní dokument se se vstupem Lisabonské smlouvy v platnost stal podle čl. 6 odst. 1 Smlouvy o fungování evropské unie právně závazným a má postavení primárního práva²³. Klíčovými jsou zejména čl. 2 a čl. 3, které zakotvují právo na život, respektive právo na nedotknutelnost osoby. Oproti Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod je působnost Listiny základních práv EU značně omezena, neboť je určena pouze orgánům, institucím a jiným subjektům Evropské unie a dále členskými státy výhradně, pokud uplatňují právo Evropské unie²⁴.

¹⁹ Vyhlášených pod č. 96/2001 Sb. m. s. a č. 97/2001 Sb. m. s. <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=96/2001&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy>

²⁰ PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. Ústavní právo a státověda, II. díl, Ústavní právo České republiky. Část 2. 1. vyd. Praha: Linde, a. s., 2004. Kapitola II., § 5 Politická práva, s. 126 – 175. ISBN 80-7201-472-2.

²¹ TĚŠINOVÁ, Jolana; ŽDÁREK, Roman; POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, s. 12 – 15. ISBN 978-7400-050-8.

²² Vyhlášena pod č. 111/2009 Sb. m. s. Dostupný také z WWW: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0001:0016:cs:PDF>>.

²³ SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 382 s. ISBN 978-80-7400-334-9.

²⁴ Čl. 51 Listiny základních práv EU. Dostupný také z WWW: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0001:0016:cs:PDF>>.

1.4. Občanskoprávní ochrana zdraví v českém právním řádu

Ústavněprávní a mezinárodněprávní základ ochrany života a zdraví je v českém právním řádu blíže rozveden a konkretizován jak veřejným, tak soukromým právem. Každé z těchto právních odvětví svými specifickými prostředky a nástroji vytváří tzv. komplementární systém jeho ochrany²⁵.

Veřejné právo poskytuje ochranu života a zdraví zejména prostřednictvím práva trestního, jehož kodifikací je zákona č. 40/2009. Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Trestní odpovědnost je však podle § 12 trestního zákoníku založena na principu subsidiarity trestní represe, tedy slovy předmětného ustanovení: „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“. Trestní právo je tedy nejzazší prostředek (ultima ratio) a má místo pouze tam, kde jsou jiné prostředky ochrany práv vyčerpané, neúčinné nebo nevhodné²⁶. Tato práce má však své těžiště v právu soukromém a nebude se tak blíže věnovat veřejnoprávním aspektům ochrany zdraví.

Osu OZ představuje člověk a jeho zájmy, respektive jeho právní postavení, a to včetně práv přirozeně spjatých s jeho osobou²⁷. OZ tak již v § 3 odst. 2 písm. a) stanoví právo každého na ochranu života, zdraví, svobody, cti, důstojnosti a soukromí. Tyto aspekty lidské osobnosti jsou dále chráněny především ustanoveními o všeobecném osobnostním právu a v rámci úpravy náhrady majetkové a nemajetkové újmy²⁸.

Právo na soudní ochranu je zakotveno v § 12 OZ [„*Každý, kdo se cítí ve svém právu zkrácen, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc (dále jen „orgán veřejné moci“).* Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem veřejné moci soud“]. Takováto ochrana soukromých práv je pak nejčastěji poskytována v řízení označovaném jako občanské soudní řízení nebo též civilní proces.

Ochraně osobnosti člověka jsou věnovány ustanovení § 81 a násl. OZ, které výslovně vycházejí z přirozenoprávní koncepce. Pod pojmem osobnost člověka lze

²⁵ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I: § 1-459. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009. Ochrana osobnosti, s. 126 -225. ISBN 978-80-7400-108-6.

²⁶ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012. § 12, Zásada a zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe, s. 109 - 126. ISBN 978-80-7400-428-5.

²⁷Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupný také z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

²⁸LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník. I. Obecná část (§ 1-654).* Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 81, Osobnost člověka, s. 52 – 66. ISBN 978-80-7400-529-9.

podle novodobé české právní teorie chápat jedinečné ucelené a nedělitelné spojení²⁹ biologických, psychologických a společenských složek lidské bytosti^{30 31}. Osobnost člověka tak není pouze jakýmsi „přívěskem“ právní subjektivity, ale právní subjektivita je naopak důsledkem osobnosti člověka jako takového³². Jedná se tak o nejvlastnější, nejnívnější a nejmimnější sféru lidské osoby, jejíž dotčení zvenčí je člověkem velmi často pocíťováno se značně nepříznivou intenzitou³³.

Generální klauzule ochrany osobnosti je § 81 odst. 1 OZ, podle kterého je „*Chráněna osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého*“. Demonstrativní výčet chráněných dílčích osobnostních práv obsahuje § 81 odst. 2 OZ (*ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy*). Tento výčet tedy není vyčerpávající a představuje toliko výkladové vodítko všeobecného osobnostního práva³⁴. Generální klauzule předchozí zákonné úpravy, která byla zakotvena v § 11 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Obč. z.“), sice explicitně pojem přirozeného práva nepoužila, vycházela přesto ze stejných ideových základů.

Byla-li osobnost člověka dotčena neoprávněným zásahem, lze se podle § 82 odst. 1 OZ domáhat toho, aby od neoprávněného zásahu bylo upuštěno, nebo aby byl odstraněn jeho následek. Vznikne-li takovým zásahem člověku i nemajetková újma, lze se rovněž domáhat podle ustanovení § 2951 odst. 2 OZ přiměřeného zadostiučinění.

Obecná úprava práva člověka na duševní a tělesnou integritu a její ochranu je předmětem ustanovení § 91 a násl. OZ. Zákonodárce tak v ustanovení § 91 OZ

²⁹ Česká republika. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2005, sp. zn. 30 Cdo 936/2005. Dostupný také z WWW: <http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/BC1B497F826B0AC4C1257A4E006AB935?openDocument&Highlight=0,>>.

³⁰ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Hlava sedmá: § 2 Osoby fyzické, s. 213 – 262. ISBN 978-80-7478-326-5.

³¹ Česká republika. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 04. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3729/2009. Dostupný také z WWW: <<http://kraken.slv.cz/30Cdo3729/2009>>>.

³² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupný také z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>>.

³³ Česká republika. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 06. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1630/2004. Dostupný také z WWW: <http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/9FD79CDCFF34A7F0C1257A4E0064BD58?openDocument&Highlight=0,>>.

³⁴ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník. I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 81, Osobnost člověka, s. 52 – 66. ISBN 978-80-7400-529-9.

rekapituluje již mezinárodněprávně a ústavněprávně zakotvenou zásadu nedotknutelnosti člověka, kterou lze vzhledem k systematickému začlenění chápat zejména jako ochranu tělesné a duševní integrity. Zbylá ustanovení obsahují zejména tři následující hlavní pravidla, která jsou se zásadou nedotknutelnosti člověka neoddělitelně spojena³⁵: do tělesné integrity člověka lze zásadně zasáhnout jen na základě jeho svobodného a informovaného souhlasu, lidské tělo ani jeho části nesmí být zdrojem majetkového prospěchu, tělo člověka je pod právní ochranou i po jeho smrti. K zásahům do tělesné integrity člověka dochází nejčastěji ve zdravotnických zařízeních. Tato oblast je však upravena speciálními právními předpisy, zejména zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, a zákonem č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, které upravují práva pacientů vůči poskytovatelům zdravotních služeb a jež mají před obecnou úpravou v OZ přednost. Problematika zásahu do tělesné integrity člověka je bezesporu širšího rozsahu a nelze na ni hledět pouze pohledem výkonu specializovaných povolání, týká se totiž i subjektů a osob, které do tělesné integrity zasahují a jejich činnost není speciálními předpisy regulována (např. tetování, piercing, léčitelská praxe)³⁶.

1.5. Občanskoprávní ochrana zdraví v německém právním řádu

Německá občanskoprávní úprava na rozdíl od české neobsahuje generální klauzuli ochrany osobnosti. Ochrana zdraví je tak poskytována zejména prostřednictvím ustanovení deliktního práva (§§ 823 - 853 BGB), jehož koncepci a jednotlivým nárokům se věnuje kapitola 4. této práce.

³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupný také z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

³⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupný také z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

2. Občanskoprávní odpovědnost za újmu na zdraví

2.1. Obecný výklad

Právní odpovědnosti, a tedy i odpovědnost občanskoprávní, je pouze jedním z druhů odpovědnosti, které tradičně traktuje teorie práva. Odpovědnost lze rozlišit na právní, politickou, ústavní a morální, přičemž právní odpovědnost lze dále klasifikovat na soukromoprávní a veřejnoprávní. Právní odpovědnost je druh právního vztahu, který vzniká v důsledku porušení právní povinnosti a spočívá ve vzniku nové povinnosti sankční povahy³⁷. Je samozřejmě možné, že jedním jednáním vznikne zároveň více odpovědnostních vztahů (spácháním trestného činu vraždy lze předpokládat vznik odpovědnosti morální a právní, přičemž za určitých okolností lze dále uvažovat o vzniku nejen odpovědnosti trestněprávní, ale i občanskoprávní). Vzhledem k rozsahu a tématu se tato práce bude dále zabývat toliko odpovědností občanskoprávní, která je jedním ze základních institutů nejen občanského, ale i celého soukromého práva a o kterou se jedná, stojí-li na obou stranách vzniklého odpovědnostního vztahu soukromoprávní subjekty, přičemž ani jeden z těchto subjektů není nadán pravomocí autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech druhého subjektu³⁸.

Obč. z. vycházel, podobně jako výše uvedená definice právní odpovědnosti, z pojetí odpovědnosti jako hrozby sankce. Toto pojetí OZ opouští a přiklání se k pojetí odpovědnosti v duchu tradic antické a křesťanské civilizace, podle nichž člověk odpovídá za své jednání v plném rozsahu, respektive odpovídá především za to, že se chová řádně, po právu a že splní své povinnosti³⁹. Vzhledem k tomuto odklonu došlo s účinností OZ i k terminologickým změnám. Současná právní úprava se pojmu odpovědnost vyhýbá a nahrazuje jej souslovím „závazek z deliktu“, rovněž v případě odpovědnosti za škodu se nově užívá sousloví „povinnost k náhradě škody“. Vzhledem k této koncepční změně lze i přes jistý názorový diskurs v odborné veřejnosti chápat

³⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 308 s. ISBN 879-80-7380-233-2.

³⁸ TĚŠINOVÁ, Jolana; ŽDÁREK, Roman; POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. Co je to právní odpovědnost, s. 327 – 329. ISBN 978-7400-050-8.

³⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupný také z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

nové pojetí odpovědnosti jako apriorně sociálně determinovaný postoj a odmítnout odpovědnost jako sekundárně právní povinnosti⁴⁰.

Generální klauzuli odpovědnosti člověka za jeho jednání je § 24 OZ, podle kterého „Každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout. Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná“. Předpokladem občanskoprávní odpovědnosti je tedy možnost každého člověka posoudit (rozumová složka) a ovládnout (volní složka) následky svého jednání. Jinak řečeno, každý člověk je odpovědný za své jednání v závislosti na míře své vlastní svéprávnosti, a to bez ohledu na to, zdali sám sebe přivede do stavu, ve kterém není schopen zvážit následky svého právního jednání, popř. je i ovládnout. Jak již bylo popsáno v obecném výkladu o právní odpovědnosti, tato generální klauzule je toliko právní odpovědností občanskoprávní, nevyjadřuje tak odpovědnost člověka za jeho vlastní jednání vůči společnosti jako celku (odpovědnost trestněprávní), nýbrž pouze vůči jinému člověku⁴¹. Plně svéprávným, tedy způsobilým nabývat pro sebe vlastní práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)⁴², se člověk stává dosažením zletilosti (dovršením osmnáctého roku života), uzavřením manželství (§ 30 odst. 2 OZ), či na základně v českém právním řádu znovu se objevivšího institutu přiznání svéprávnosti (§ 37 OZ). Soud však může zletilého člověka trpícího duševní poruchou, která není jen přechodná a pro kterou není schopen právně jednat v jeho svéprávnosti omezit (§ 57 odst. 1 OZ). K takovému kroku lze přistoupit podle § 55 odst. 2 OZ pouze tehdy, hrozí-li člověku jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější, méně omezující opatření. V rozsahu tohoto omezení svéprávnosti pak člověk nebude za toto jednání odpovědný. Rozhodnutí o omezení svéprávnosti však člověka nezabavuje práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života⁴³ (např. ke koupi věcí běžné osobní spotřeby, k využití poštovních služeb aj.). Oproti předchozí právní úpravě tak nelze člověka zbavit svéprávnosti zcela.

⁴⁰ VLASÁK, Michal. Vybrané otázky práva civilních deliktů v novém občanském zákoníku na pozadí PETL. Právní rozhledy. 2012, roč. 20, č. 15-16, s. 561.

⁴¹ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník. I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 24, Odpovědnost za vlastní jednání, s. 183. ISBN 978-80-7400-529-9.

⁴² Česká republika. Zákon č. 89 ze dne 22. března 2012, občanský zákoník, § 15 odst. 2. In Sbírká zákonů, Česká republika. 2012, částka 33, s. 1368. Dostupný také z WWW: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb12089&cd=76&typ=r>>

⁴³ Československo. Nejvyšší soud. Rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. R 7/1979.

Generální klauzule odpovědnosti člověka je rovněž základem pro deliktní způsobilost člověka (§ 2895 OZ), tedy způsobilost člověka k zaviněným protiprávním jednáním, kterou je však nutno aplikovat ve spojení s § 2922 OZ, jelikož i ten, kdo se vlastní vinou přivede do stavu, ve kterém není s to ovládnout své vlastní jednání nebo posoudit jeho následky, je rovněž deliktně způsobilý a povinen k náhradě škody, kterou v tomto stavu způsobil⁴⁴.

2.2. Předpoklady vzniku odpovědnosti v českém právním řádu

Předpoklady vzniku občanskoprávní odpovědnosti jsou zásadně porušení právní povinnosti (protiprávnost), škodlivý následek, příčinná souvislost (kauzální nexus) mezi porušením právní povinnosti a vzniklou škodou a zavinění. Splnění všech těchto předpokladů má za následek vznik odpovědnostního právního vztahu.

Protiprávnost byla v Obč. z. vyjádřena ustanovením § 420 Obč. z., podle kterého „každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti“. Nebylo tak rozhodné, zdali porušení právní povinnosti vyplývalo ze smlouvy (ex contractu) anebo byla-li protiprávnost založena zákonem (ex delicto).⁴⁵ OZ tuto jednotnost opouští a rozlišuje tři základní možnosti vzniku civilního deliktu, a to porušením zákona (§ 2910 OZ), porušením dobrých mravů (§ 2909 OZ) a porušením smluvní povinnosti (§ 2913 OZ). Lze tak hovořit o dualitě civilního deliktu. Toto členění není samoúčelné, neboť pro vznik povinnosti nahradit škodu, která vznikla porušením smlouvy se nevyžaduje zavinění a rozsah náhrady škody podmiňuje její předvídatelnost⁴⁶. Ke zproštění povinnosti k náhradě škody pak v případě porušení zákonné povinnosti postačuje vyvinění (exkulpace), zatímco u smluvní povinnosti je vyžadována liberace⁴⁷.

Dalším předpokladem vzniku odpovědnosti je škodlivý následek. Obč. z. sice samotný pojem škody nevymezoval a přenechal toto vymezení občanskoprávní teorii a soudní praxi, ty však ve shodě za škodu považovaly každou majetkovou (materiální)

⁴⁴ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník. I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 24, Odpovědnost za vlastní jednání, s. 183. ISBN 978-80-7400-529-9.

⁴⁵ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl třetí: Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. Obecný výklad o odpovědnosti za škodu, s. 374 – 448. ISBN 978-80-7357-466-6.

⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupný také z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

⁴⁷ MELZER, Filip. *Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku*. Bulletin advokacie. 2011, roč. 18, č. 3, s. 24.

újmou, kterou lze objektivně kvantifikovat penězi⁴⁸⁴⁹. Takovéto zúžené pojetí škody tedy neobsahovalo nemateriální újmu (např. bolest), kterou není možné objektivně kvantifikovat v penězích. Z pohledu odborné veřejnosti se tak celková koncepce nemateriální újmy jevila jako nedostatečná a lze ji přičítat jednoduchému materialismu socialistického práva⁵⁰. Východiskem nového pojetí v OZ již není škoda, ale pojem újma, která v sobě zahrnuje jak újmu majetkovou tak nemajetkovou. OZ se však zcela nenavrací k všeobecnému zákoníku občanskému z roku 1811, který za škodu považuje každou újmu utrpěnou na jmění, právech anebo osobě⁵¹. Lze tak stále rozlišit škodu jako újma majetkovou a újmu nemajetkovou⁵².

Nezbytným předpokladem vzniku odpovědnosti je rovněž příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a škodlivým následkem. Zodpovědět otázku, zdali je v konkrétním případě škodlivý následek skutečně důsledkem daného protiprávního jednání není vzhledem k univerzálnímu kauzálnímu komplexu vždy jednoduché. Za příčinu lze označit každý jev, bez něhož by jiný jev nenastal, respektive by nenastal právě tím způsobem, jakým nastal⁵³⁵⁴. Zkoumáme-li tak příčinnou souvislost jde v první řadě o faktickou kauzalitu, o skutkové hodnocení reality zásadou *conditio sine qua non*⁵⁵. Relevantní je však toliko izolovaná občanskoprávně významná příčina, která byla s to způsobit občanskoprávně významný škodlivý následek. Prokázáním této příčinné souvislosti je v případně soudního sporu zatížen poškozený. Konstantní judikatura českých soudů navíc považuje stoprocentní prokázání příčinná souvislost.

⁴⁸ ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl třetí: Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. Obecný výklad o odpovědnosti za škodu, s. 374 – 448. ISBN 978-80-7357-466-6.

⁴⁹ Československo. Nejvyšší soud. Stanovisko Nejvyššího soudu Rc 55/71, Sbirka soudních rozhodnutí č. 7 z roku 1971, s. 151.

⁵⁰ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2894, Povinnost nahradit újmu, s. 1497 – 1500. ISBN 978-80-7400-287-8.

⁵¹ Československo. Nejvyšší soud Československé republiky. Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27. 11. 1936, sp. zn. Rv I 2498/34 (Vážný 15636).

⁵² HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2894, Povinnost nahradit újmu, s. 1497 – 1500. ISBN 978-80-7400-287-8.

⁵³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010. Objektivní stránka trestného činu, s. 160– 180. ISBN 978-80-87212-49-3.

⁵⁴ Česká republika. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2000, sp. zn. 25 Cdo 562/99.

⁵⁵ ŠILHÁN, Josef. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 170 s.. ISBN 978-80-7400-393-6.

Posledním předpokladem ke vzniku subjektivní odpovědnosti je přítomnost zavinění, které je chápáno jako psychický vztah škůdce k jeho vlastnímu protiprávnímu jednání a škodlivému následku, který je výsledkem tohoto jednání⁵⁶. Zavinění je založeno na spojení složky intelektuální – rozumové a složky volní. Podle přítomnosti intelektuální a volní složky rozlišujeme dva základní typy zavinění, a to úmyslné a nedbalostí. Toto vymezení má svůj základ v § 15 a § 16 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Úmyslné zavinění lze dále rozlišit na úmysl přímý (*dolus directus*), kdy škůdce věděl, že svým jednáním škodu způsobit může a způsobit ji chtěl a úmysl nepřímý (*dolus eventualis*), kdy škůdce věděl jakou škodu svým jednáním způsobit může, a pro případ že ji opravdu způsobí s tím byl srozuměn⁵⁷.

Rovněž i nedbalostní zavinění lze dále rozlišit, přičemž o vědomou nedbalost se jedná, jestliže škůdce škodu způsobit nechtěl, s jejím vznikem srozuměn nebyl, věděl však, že ji způsobit může a bez přiměřených důvodů spoléhal, že se tak nestane; v případě nedbalosti nevědomé škůdce škodu způsobit nechtěl, s jejím vznikem nebyl ani srozuměn a ani nevěděl, že ji způsobit může, ačkoliv to podle okolností a vzhledem ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl⁵⁸. Za zvláštní druh nedbalosti lze považovat hrubou nedbalost. Jedná se o vyšší míru nedbalosti, a to ať už ve formě nedbalosti vědomé, či nevědomé⁵⁹. O hrubou nedbalost se tak bude zejména jednat, poruší-li škůdce důležitou povinnost vyplývající pro něj z jeho povolání, postavení funkce, respektive vykazuje-li jeho jednání známky lehkomyšlnosti až bezohlednosti.

⁵⁶ ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. § 420, Škoda, s. 1202 - 1218. ISBN 978-80-7400-108-6.

⁵⁷ ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl třetí: Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. Obecný výklad o odpovědnosti za škodu, s. 374 – 448. ISBN 978-80-7357-466-6.

⁵⁸ ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl třetí: Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. Obecný výklad o odpovědnosti za škodu, s. 374 – 448. ISBN 978-80-7357-466-6.

⁵⁹ Československo. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 22. 05. 1985, sp. zn. Cpj 13/85 (R 50/1985 civ).

2.3. Předpoklady vzniku odpovědnosti v německém právním řádu

Německá právní úprava rozlišuje mezi odpovědností, která vzniká při porušení smluvní povinnosti a odpovědností za nedovolené jednání (*unerlaubte Handlung*)⁶⁰. Pouze nedovoleného jednání je však v německé právní úpravě označováno jako delikt. K náhradě škody (*Schadenersatz*) je pak škůdce povinen v obou případech. Náhrada škody je v případě porušení smluvní povinnosti upravena nejprve obecně (§ 249 BGB) a pak u každého smluvního typu zvlášť⁶¹. Odpovědnost za nedovolené jednání je zakotvena v § 823 a násl. BGB.

Oproti české právní úpravě, respektive i oproti Code Civil, francouzskému kodifikačnímu vzoru, neobsahuje BGB generální klausuli odpovědnosti člověka za jeho jednání. Takovéto pojetí neodpovídalo tehdy převažující německé představě o postavení soudní moci, neboť by svou obecností znamenalo pro recipienty kodexu určitou míru nejistoty⁶².

BGB tak obsahuje tři všeobecné skutkové podstaty civilního deliktu, které jsou zakotveny v § 823 odst. 1 BGB, § 823 odst. 2 BGB a § 826 BGB. Za nejdůležitější skutkovou podstatu, a to nejen z hlediska tématu této práce, lze označit tzv. centrální ustanovení německého deliktního práva § 823 odst. 1, podle kterého *ten, kdo úmyslně nebo z nedbalosti, protiprávně poruší právo na život, lidské tělo, zdraví, svobodu, vlastnictví nebo jiné absolutní právo jiného, je povinen k náhradě škody takto vzniklé*. Skutkovou podstatou spáchání deliktu podle § 823 odst. 2 BGB je porušení každého zákona v materiálním smyslu, který směřuje k ochraně člověka (*Verletzung eines Schutzgesetzes*) a ustanovení § 826 BGB, podle kterého je skutkovou podstatou deliktu způsobení újmy úmyslným porušením dobrých mravů (*Sittenwidrige vorsätzliche Schädigung*).

⁶⁰ SCHAPP, Jan; SCHUR, Wolfgang. *Einführung in das Bürgerliche Recht*. 4. vyd. München: Vahlen, 2007, 271 s. ISBN 978-3-8006-3354-8.

⁶¹ Původní návrh však takovouto generální klauzuli v ustanovení § 704 odst. 1 BGB zakotvoval [Každý je povinen k náhradě škody, kterou způsobil svým zaviněným (úmyslně nebo z nedbalosti) protiprávním jednáním nebo nekonáním].

⁶² KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010, 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8.

V pojetí BGB je pojmovou součástí deliktu i zavinění, neboť nedovolené jednání je vždy jednáním protiprávním a zaviněným. V případě objektivní odpovědnosti podle BGB (Gefährdungshaftung) se nebude jednat o delikt v užším smyslu⁶³.

Předpoklady odpovědnosti podle § 823 odst. 1 BGB jsou porušení právního statku, příčinná souvislost, protiprávnost a zavinění. Tímto se tak německá právní úprava výrazně odlišuje od české, neboť nepojímá škodlivý následek jako jeden z nutných předpokladů deliktu.

Ustanovením § 823 odst. 1 BGB chráněné právní statky jsou mj. (s ohledem na téma této práce) právo na život, nedotknutelnost lidského těla a zdraví člověka, přičemž poškození práva na život zahrnuje i usmrcení⁶⁴.

Ke vzniku nároku poškozeného je zapotřebí, aby jednání škůdce, které může být stejně tak komisivní, jako i omisivní, bylo v příčinné souvislosti s porušením právního statku, respektive právem chráněného zájmu poškozeného, a takovéto jednání musí být nadto v příčinné souvislosti se vzniklou škodou⁶⁵. Německá právní úprava tak rozlišuje dvojí příčinnou souvislost, která má za následek i dvojí běh promlčecí lhůty.

Německá právní úprava vychází rovněž jako česká právní úprava při zkoumání příčinné souvislosti z teorie *conditio sine qua non*, ale jakožto příliš široká je dále omezena teorií přiměřenosti (*Adäquanztheorie*)⁶⁶. Přiměřenost lze podle judikatury dovodit v případě, že určitá skutečnost obecně, nikoliv pouze za obzvláště jedinečných, zcela nepravděpodobných okolností, je s to s přihlédnutím k tomu, jak průběh okolností obvykle následuje, způsobit určitý následek⁶⁷.

Ve shodě s českou právní úpravou pak nárok poškozeného vznikne pouze za předpokladu, že škůdcovo jednání je protiprávní, respektive nenastanou okolnosti vylučující protiprávnost.

Posledním znakem německého civilněprávního deliktu je zavinění. Předpokladem zavinění je škůdcova deliktní způsobilost, která prošla zákonem z 19. 7.

⁶³ SCHAPP, Jan; SCHUR, Wolfgang. *Einführung in das Bürgerliche Recht*. 4. vyd. München: Vahlen, 2007, 271 s. ISBN 978-3-8006-3354-8.

⁶⁴ FUCHS, Maximilian; PAUKER, Werner. *Delikts- und Schadensersatzrecht*. 8 vyd. Ingolstadt: Springer, 2012, 416 s. ISBN 978-3-642-31618-0.

⁶⁵ FUCHS, Maximilian; PAUKER, Werner. *Delikts- und Schadensersatzrecht*. 8 vyd. Ingolstadt: Springer, 2012, 416 s. ISBN 978-3-642-31618-0.

⁶⁶ FUCHS, Maximilian; PAUKER, Werner. *Delikts- und Schadensersatzrecht*. 8 vyd. Ingolstadt: Springer, 2012, 416 s. ISBN 978-3-642-31618-0.

⁶⁷ BGH NJW 1998, 138, 140 = BGH, 09.10.1997 - III ZR 4/97.

2002 reformou⁶⁸. Obecně lze konstatovat, že způsobilé ke spáchání deliktu jsou za podmínek § 827 a § 828 BGB všechny osoby, kterou nejsou nezpůsobilé nebo jejichž deliktní způsobilost nebyla omezena (děti od 7. do 18. roku života). Obdobně jako v případě české právní úpravy lze rozlišit zavinění ve formě úmyslu a nedbalosti. Svůj základ má toto dělení, a to na rozdíl od české právní úpravy, v obecné části závazkového práva⁶⁹. V případě úmyslu škůdce věděl, že svým jednáním naplnění pojmové znaky skutkové podstaty a toto porušení způsobit chtěl⁷⁰. Nedbalost je podle ustanovení § 276 odst. 2 BGB chápána objektivně, a to jako míra chování, kterou lze rozumně očekávat od člověka průměrných znalostí a schopností⁷¹. Dikcí zákona pak *nedbalostně jedná ten, kdo v právním styku nejedná s potřebnou mírou pečlivosti*. Rozlišování mezi formami zavinění má pak význam pouze v případě, že zákon pro konkrétní případ předepisuje určitý druh zavinění⁷².

⁶⁸ Zweites Gesetz zur Änderung schadensersatzrechtlicher Vorschriften. Vom 19.7.2002, verkündet in BGBl I Jahrgang 2002 Nr. 50 vom 25.7.2002.

⁶⁹ SCHAPP, Jan; SCHUR, Wolfgang. *Einführung in das Bürgerliche Recht*. 4. vyd. München: Vahlen, 2007, 271 s. ISBN 978-3-8006-3354-8.

⁷⁰ SCHAPP, Jan; SCHUR, Wolfgang. *Einführung in das Bürgerliche Recht*. 4. vyd. München: Vahlen, 2007, 271 s. ISBN 978-3-8006-3354-8.

⁷¹ KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010, 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8.

⁷² SCHAPP, Jan; SCHUR, Wolfgang. *Einführung in das Bürgerliche Recht*. 4. vyd. München: Vahlen, 2007, 271 s. ISBN 978-3-8006-3354-8.

3. Způsob a rozsah náhrady při ublížení na zdraví a usmrcení v českém právním řádu

3.1. Náhrada nemajetkové újmy

Východiskem OZ k náhradě nemajetkové újmy je § 2894 OZ, podle kterého povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody), zatímco povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu postihuje škůdce pouze stanoví-li tak zvlášť zákon, respektive byla-li výslovně ujednána. Zákonodárce tak sice celkem restriktivně vymezil okolnosti, za kterých se lze domáhat objektivně neměřitelných nemajetkových újem,⁷³ jednotlivé případy, kdy poškozenému vznikne právo na náhradu nemajetkové jsou naproti tomu pojaty dosti široce⁷⁴.

Z hlediska ublížení na zdraví a usmrcení zákon stanoví povinnost k náhradě nemajetkové újmy v případě újmy na přirozených právech člověka (§ 2956 a násl. OZ) a v případě újmy, která je důvodně pociťována jako osobní neštěstí, které nelze odčinit jinak (§ 2971 OZ).

Způsob a rozsah náhrady škody a nemajetkové újmy je zakotven v ustanovení § 2951 OZ. Zatímco škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu (naturální restituce), a teprve není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích, nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním, které musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy. Vzhledem k povaze nemajetkové újmy tedy není účelem zadostiučinění její vyrovnání. Poškozený má být zejména přesvědčen, že jeho újma, jím subjektivně pociťována, byla uznána, že škůdce určitým způsobem lituje svého jednání, popřípadě má obdržet peněžní prostředky k tomu, aby si podle svého zpříjemnil život tak, aby zmírnil (vykompenzoval) újmu, kterou utrpěl a netoužil po odplatě⁷⁵. Kromě těchto teoretických východisek musí zadostiučinění vždy reflektovat i okolnosti daného případu (např. intenzitu a způsob neoprávněného zásahu, délku trvání vzniklé nemajetkové újmy), postavení škůdce, poškozeného a být k těmto okolnostem

⁷³ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2894, Povinnost nahradit újmu, s. 1497 – 1500. ISBN 978-80-7400-287-8.

⁷⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupný také z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

⁷⁵ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2951, Povinnost nahradit újmu, s. 1497 – 1500. ISBN 978-80-7400-287-8.

přiměřené, tedy odpovídajícím způsobem vyvážit a zmírnit vzniklou nemajetkovou újmu⁷⁶. Určitým vodítkem, jak postupovat v případě posuzování přiměřenosti tak různorodého jevu, může být test přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu.⁷⁷

Újma na zdraví je, jak již bylo popsáno v předchozích kapitolách, zásahem do přirozeného práva člověka, které chrání první část OZ (§ 81 a násl. OZ) a jejíž náhrada je zakotvena v § 2956 a násl. OZ. Účelem těchto ustanovení je, aby se člověku při zásahu do jeho přirozeného práva dostalo nápravy jakékoliv vzniklé újmy, což je konkrétně vyjádřeno v ustanovení § 2956 OZ, podle kterého „vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy“. OZ tak již v případě újmy člověka na jeho přirozených právech nerozlišuje mezi pravidly o náhradě nemajetkové újmy a náhradě škody⁷⁸ a napravuje tak nedostatek předchozí právní úpravy, souběh práv z titulu ochrany osobnosti (právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 Obč. z.) a z titulu náhrady škody (škoda na zdraví podle § 444 odst. Obč. z.), který Nejvyšší soud ve svém rozsudku⁷⁹ nejdříve podpořil tvrzením, že „nelze dovodit, že uplatnění nároků z titulu práva na ochranu osobnosti supluje, resp. doplňuje a rozšiřuje rozsah náhrady škody; jedná se o zcela svébytné a samostatné nároky“, aby se následně celou situaci pokusil napravit vrchní soud, který judikoval, že výše uvedené právní instituty „jsou samostatné právní prostředky ochrany fyzické osoby, a proto je nelze uplatnit na základě totožných skutkových tvrzení“⁸⁰. Zcela nově obsahuje OZ ustanovení, podle kterého jsou za nemajetkovou újmu výslovně označeny i duševní

⁷⁶ Česká republika. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1154/2010. Dostupný také z WWW: <
[⁷⁷ TELEČ, Ivo. Test přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Právní rozhledy. 2010, roč. 18, č. 4, s. 144.](http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/58E7CB01EC2A5F30C1257B57003D5375?openDocument&Highlight=0,>.></p></div><div data-bbox=)

⁷⁸ HULMÁK, Milan a kol.. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2956, Následek porušení přirozeného práva člověka, s. 1701 - 1702. ISBN 978-80-7400-287-8.

⁷⁹ Česká republika. Nejvyšší soud. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007. Dostupný také z WWW: <
[⁸⁰ Česká republika. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05. 05. 2010, sp. zn. 1Co 2/2010. Dostupný také z WWW: <
\[19\]\(http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_vks.nsf/WebSearch/78917A675B85378BC1257A920066D760?openDocument >.></p></div><div data-bbox=\)](http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/7A9CC89E088DB102C1257A4E006686BF?openDocument&Highlight=0,>.></p></div><div data-bbox=)

útrapy, které lze vymezit jako mučivé pocity mající svůj původ uvnitř člověka a jež jsou zpravidla důsledkem tělesných zranění (trýzeň, strach, utrpení, stres, smutek a zármutek, úlek, znepokojení, pocit ponížení apod.)⁸¹.

Zcela zásadní novinkou OZ je opuštění koncepce, kterou zakotvovaly ustanovení § 444 odst. 2 a 3 Obč. z., respektive myšlenka, že za účelem zjednodušení práce soudů by sazebník výše náhrad měl a priori stanovit zákon, nebo dokonce výkonnou mocí vydaný podzákonný předpis⁸². S účinností od 1. 1. 2014 tak byla podle § 3080 OZ zrušena kritizovaná vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (dále jen „Vyhláška“), která stanovovala bodové ohodnocení pro odškodnění bolesti, a to podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 1 a 3 citované Vyhlášky, respektive v přílohách č. 2 a 4 v případě odškodnění za ztížení společenského uplatnění. Předmětem dlouhodobé kritiky bylo zejména paušalizování „ceny“ orgánů, končetin a tkání, respektive celkové nízké hodnocení, které Vyhláška poškozenému přiznávala⁸³. K této kritice se vyjádřil ve svém nálezu i Ústavní soud⁸⁴, který konstatoval, že Vyhláška ponechává soudu možnost uvážit okolnosti konkrétního případu⁸⁵ a překročit bodové ohodnocení a návrh na zrušení ustanovení § 444 odst. 2 Obč. z. zamítl; na druhou stranu rovněž přiznal, že judikatura obecných soudů směřuje spíše k restriktivnímu použití tohoto ustanovení.

Zrušením Vyhlášky byl však zároveň odstraněn systém, a to bez ohledu na kritiku, které ze strany odborné veřejnosti čelil, umožňující soudům relativně přesně vyčíslit náhradu za namejatkovou újmu (bolest a ztížení společenského uplatnění)⁸⁶. S ohledem na možné rozvolnění v rozhodovací činnosti se nastalé vakuum pokusil zaplnit Nejvyšší soud, který s 1. lékařskou fakultou Univerzity Karlovy v Praze a ve spolupráci se Společností medicínského práva, připravil Metodiku k náhradě

⁸¹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2956, Následek porušení přirozeného práva člověka, s. 1701 - 1702. ISBN 978-80-7400-287-8.

⁸² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupný také z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

⁸³ REDAKCE. *K náhradě nemajetkové újmy na zdraví dle nového občanského zákoníku*. Právní rozhledy. 2014, roč. 22, č. 9, s. 1.

⁸⁴ Česká republika. Ústavní soud. Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/05. Dostupný také z WWW: <<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=56647&pos=1&cnt=5&typ=result>>.

⁸⁵ § 7 odst. 3 Vyhlášky umožňoval ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele výši odškodnění stanovenou přiměřeně zvýšit.

⁸⁶ REDAKCE. *K náhradě nemajetkové újmy na zdraví dle nového občanského zákoníku*. Právní rozhledy. 2014, roč. 22, č. 9, s. 1.

nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku⁸⁷; dále jen „Metodika“), o které bude blíže pojednáno v následujících kapitolách.

Způsob a výše přiměřeného zadostiučinění, musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné, jako je úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobení účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody, a to s hledem na úvahu z obavy poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavou hrozba nebo jiná příčina vyvolala⁸⁸. Otázka míry zavinění je tak zásadním způsobem spoluurčující pro stanovení výše náhrady nemajetkové újmy; takovéto pojetí odpovídá i základnímu smyslu této náhrady, která je satisfakční a její potřeba narůstá v přímé úměře s mírou zavinění původce zásahu, jelikož s vyšší mírou zavinění je vždy neoprávněnost zásahu do přirozených práv člověka zesílena⁸⁹.

3.1.1. Náhrada za vytrpěné bolesti

Povinnost odčinit újmu při ublížení na zdraví ukládaná škůdci § 2958 OZ, který kromě náhrady za vytrpěné bolesti přiznává poškozenému i náhradu za další nemajetkové újmy a v případě, že poškozením zdraví vznikla překážka lepší budoucnosti poškozeného i náhradu za ztížení společenského uplatnění. Škůdce je povinen újmu poškozeného odčinit peněžitou náhradou tak, aby plně vyvážil uvedené újmy. Nelze-li však výši náhrady takto určit, stanoví OZ, a to zcela nově oproti předchozí právní úpravě, způsob odčinění podle zásad slušnosti.

Jak již bylo uvedeno výše, s účinností OZ byla zrušena Vyhláška a v případě soudního sporu o náhradu nemajetkové újmy ponechává OZ plně na soudci, aby výši přiměřeného zadostiučinění určil sám. Vodítkem při tomto stanovení je dne 12. 3. 2014

⁸⁷ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Dostupné z WWW: <http://novyweb.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika>.

⁸⁸ Česká republika. Zákon č. 89 ze dne 22. března 2012, občanský zákoník, § 2957. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2012, částka 33, s. 1368. Dostupný také z WWW: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb12089&cd=76&typ=r>>.

⁸⁹ Česká republika. Ústavní soud. Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09. Dostupný také z WWW: <<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=73473&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

Občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu na vědomí vzata a k používání při aplikaci § 2958 OZ doporučená Metodika. Tato Metodika není pramen práva a není tedy pro soudce při jeho rozhodování právně závazná, lze však bezpochyby hovořit o závaznosti faktické, neboť byla vzata na vědomí nejvyšším článkem v soustavě soudů České republiky s tím, aby ji soudci využívali a aby v rozhodnutích zdůvodnili svůj postup podle pravidel v ní nastavených. Ostatně s možným vytvořením obdobné Metodiky počítal již zákonodárce, který v důvodové zprávě k OZ výslovně vyzývá představitele soudní moci, kteří pociťující potřebu tabulek, vzorců nebo klíčů k výpočtu náhrady nemajetkové újmy, aby se soudní praxe sama shodla na zásadách, podle nichž bude postupováno⁹⁰. Metodika se skládá celkem ze čtyř částí: A. Preambule, B. Přehled bolesti (sazby bodového ohodnocení), C. Aktivity a Participace (Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví) a D. Technická.

Bolest lze charakterizovat jako subjektivně nepříjemný pocit, psychický stav, mající svůj původ v aktuálním nebo možném v poškození tkáně a který je velmi často spjat s poruchou fyziologických procesů organismu⁹¹. Ve vztahu k jejímu odčinění se Metodika snaží i nadále využít systém, který obsahovala zrušená Vyhláška. Jedná se o tzv. etiologický přístup, který vychází z klasifikace bolestivých stavů podle postižení jednotlivých orgánů či částí těla a který vyjadřuje míru bolesti jako strádání tělesného i duševního v souvislosti s újmou na zdraví⁹². Metodika se však snaží nahradit nejen újmu za bolest samotnou, ale rovněž i další obtíže, které bolest obvykle provázejí, tedy určitou míru nepohodlí, stresu či jiných obav a obtíží spojených s utrpenou újmou na zdraví. Metodika tak reflektuje ustanoví § 2957 OZ, podle kterého se rovněž vezme v úvahu obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavu hrozba nebo jiná příčina vyvolala.

Pro výši náhrady je určující část B. Metodiky, která obsahuje seznam klasifikací poškození zdraví a její bodové ohodnocení. Pro konkrétní určení výše náhrady je pak

⁹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupný také z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

⁹¹ MERSKEY, Harold; BOGDUK, Nikolai. *Classification of Chronic Pain, Second Edition. Part III: Pain Terms, A Current List with Definitions and Notes on Usage*. Seattle: IASP Press, 1994. Dostupné z WWW: <<http://www.iasp-pain.org/files/Content/ContentFolders/Publications2/FreeBooks/Classification-of-Chronic-Pain.pdf>>. ISBN 0-931092-05-1.

⁹² Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Dostupné z WWW: <<http://www.lf1.cuni.cz/file/46509/2014-04-14-metodika-odskodnovani-doplujici-material.docx>>.

třeba výsledný bodový součet vynásobit částkou odpovídající hodnotě jednoho bodu⁹³. Metodika doporučuje hodnotu bodu odvozovat od 1 % hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikl nárok, respektive bolest. V tomto lze spatřovat disproporci oproti předchozí právní úpravě, jelikož tak dochází k více jak dvojnásobnému zvýšení hodnoty jednoho bodu, a to z 120 Kč na 251,28 Kč pro výpočet za rok 2014 a za 256,86 Kč pro výpočet za rok 2015..

Nová právní úprava vyvolává pojetím § 2958 OZ i další otázku možné diskontinuity, jedná-li se v případě uvedených újem o dílčí nároky, či o pojetí újmy jako jednoho celistvého nároku. Rozdílnost tohoto pojetí se projeví zejména procesními aspekty spojených se žalobou, jejími změnami, vázaností soudu žalobou a opravnými prostředky⁹⁴, které mohou v případě koncepce dílčích nároků komplikovat cestu žalobce k plnému a spravedlivému odčinění. Vzhledem k dikci ustanovení a přesvědčivosti argumentů⁹⁵ se autor této diplomové práce kloní k pojetí coby jednoho celistvého nároku.

3.1.2. Náhrada za ztížení společenského uplatnění

Ztížením společenského uplatnění, které je škůdce povinen podle § 2958 OZ odčinit, za předpokladu, že ublížením na zdraví vznikla poškozenému překážka lepší budoucnosti, lze rozumět následky újmy na zdraví trvalejšího rázu, jež mají pro poškozeného prokazatelně trvalý dopad na uplatnění ve sféře rodinného, kulturního, společenského či sportovního života, ve společnosti, a to zejména ke sníženým možnostem uspokojování jeho životních a společenských potřeb včetně výkonu dosavadního povolání, přípravy na povolání či dalšího vzdělávání⁹⁶. Účelem tak je přiznat poškozenému náhradu za nemožnost žít plnohodnotný život, tedy takový život, který by vedl v případě, že by k újmě na zdraví nedošlo. Typicky se bude jednat o

⁹³ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Dostupné z WWW: < <http://www.lf1.cuni.cz/file/46509/2014-04-14-metodika-odskodnovani-doplnujici-material.docx> >.

⁹⁴ DOLEŽAL, Tomáš; LAVICKÝ, Petr. *Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty*. Právní rozhledy. 2014, roč. 22, č. 10, s. 358.

⁹⁵ DOLEŽAL, Tomáš; LAVICKÝ, Petr. *Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty*. Právní rozhledy. 2014, roč. 22, č. 10, s. 358.

⁹⁶ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl třetí: Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. Obecný výklad o odpovědnosti za škodu, s. 374 – 448. ISBN 978-80-7357-466-6.

omezení možnosti při volbě povolání, životního partnera a dalších způsobů osobního uplatnění, o omezení možnosti účastnit se kulturní a sportovní činnosti, popřípadě omezení možnosti jiného společenského uplatnění⁹⁷.

Při posouzení překážky lepší budoucnosti je však vždy nutno zohlednit okolnosti konkrétního případu, respektive způsob a aktivity života postiženého před ublížením na zdraví a porovnat ho se stavem po ukončení léčby, neboť jeden a tentýž důsledek ublížení na zdraví nemusí pro všechny nutně znamenat stejně závažnou překážku lepší budoucnosti. Tak např. i pouhá snížená pohyblivost horní končetiny chirurga má z hlediska jeho budoucího uplatnění v pracovním životě daleko větší konsekvence, než stejné zranění u jiného člověka.

Jestliže v případě náhrady za vytrpěné bolesti se Metodika snaží i nadále využít systém, který obsahovala zrušená Vyhláška, v případě ztížení společenského uplatnění došlo k vytvoření zcela nového systému, který vychází z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví vypracované Světovou zdravotnickou organizací (World Health Organization)⁹⁸, ale vzhledem ke specifickému využití došlo k jeho částečné modifikaci. Jedná se o podrobnou a propracovanou strukturu, která klade důraz na určení omezení funkční schopnosti poškozeného a jeho stupně tak, aby byla zohledněna zhoršená kvalita života oproti předchozímu stavu. Oproti zrušené Vyhlášce se stupeň závažnosti trvalého zdravotního postižení nevyjadřuje bodovým součtem diagnóz, vynásobeným peněžitou hodnotou jednoho bodu, nýbrž je pojat jako procentuální vyjádření ztráty životních příležitostí (lepší budoucnosti) na škále 0 – 100 procent pro jednotlivé položky v celkem devíti oblastech společenského zapojení (učení se a aplikace znalostí, všeobecné úkoly a požadavky, komunikace, pohyblivost, péče o sebe, život v domácnosti, mezilidská jednání a vztahy, hlavní oblasti života, život komunitní sociální a občanský), přičemž po redakční opravě Metodiky, která byla rovněž publikována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, bylo stanoveno, že váha těchto oblastí pro výsledný výpočet je stejná. Zatímco celkový systém náhrady ztížení společenského uplatnění je ze strany odborné veřejnosti povětšinou přijímán

⁹⁷ ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009. § 444, Škoda na zdraví, s. 1294 - 1300. ISBN 978-80-7400-108-6.

⁹⁸ PFEIFFER, Jan; ŠVESTKOVÁ, Olga. *MKF Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9867/klasifikace_funkcnich_schopnosti_disability_zdravi.pdf>. ISBN 978-80-247-1587-2.

pozitivně, lze k tomuto dílčímu aspektu najít výhrady, a to zejména s ohledem na možnou nivelizaci náhrady a její vnímání ze strany průměrného poškozeného; tak např. podle oblasti Metodiky mezilidská jednání a vztahy jsou na stejnou roveň kladeny omezení v oblasti intimních vztahů (d 770) či rodinných vztahů (d 760) na straně jedné a omezení v oblasti jednání s cizími lidmi (d 730) či formálních společenských vztahů (d 740) na straně druhé⁹⁹. Za plné (stoprocentní) vyřazení ze společenského života lze pak považovat takový následek ublížení na zdraví, který vyřazuje poškozeného ve všech sférách, tedy naprostá ztráta pohybových a kognitivních funkcí, ztráta sebeobsluhy spojená s nemožností zapojením se do všech společenských aktivit (např. při kvadruplegii)¹⁰⁰. Výše náhrady se dle Metodiky odvozuje od tohoto nejvyššího možného vyřazení ze společenského života, tzv. výchozí rámcové částky. Ta je vyjádřena čtyřistanásobkem průměrné hrubé měsíční nominální mzdy přepočtené na počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného¹⁰¹. V roce 2015 tak tato částka činila 10 274 400 Kč, jelikož v roce 2014 byla uvedená průměrná mzda 25 686 Kč¹⁰².

Procentní vyjádření zhoršení kvality života lze získat i prostřednictvím webové aplikace www.ztizeni.cz, na kterou odkazuje i sama Metodika a na jejímž základě byla prostřednictvím předaných algoritmů vytvořena. Aplikace je přístupná širší veřejnosti a pomocí interaktivních formulářů lze díky ní snadno provádět kompletní výpočet náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví¹⁰³.

Metodika zároveň doporučuje, aby jako důkaz v soudních sporech byly využity znalecké posudky vypracované znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví odškodňování nemateriálních újem na zdraví, který splní Metodikou předvídané kvalifikační předpoklady. Jedním z těchto předpokladů je i absolvování nadstavbového kursu odškodňování újem na zdraví podle OZ s doporučením školení, které provádí

⁹⁹ MALIŠ, Daniel. *Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podruhé - publikován doposud neveřejný algoritmus* [online]. Dostupné také z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/metodika-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-podruhe-publikovan-dosud-neverejny-algoritmus-97569.html>>.

¹⁰⁰ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Dostupné z WWW: <<http://www.lf1.cuni.cz/file/46509/2014-04-14-metodika-odskodnovani-doplujici-material.docx>>.

¹⁰¹ MACH, Jan. *Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy*. Tempus medicorum. 2014, roč. 23, č. 6, s. 40 - 41.

¹⁰² Český statistický úřad.[online]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/cr/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2014-truea9fbwn>>.

¹⁰³ Informační systém pro „Ocenění odškodňování újem na zdraví – ztížení společenského uplatnění (ZSU) [online]. Dostupné z WWW: <http://www.ztizeni.cz/nabidkovy_letak.pdf>.

Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta ve spolupráci se Společností medicínského práva z. s., což se stalo předmětem kritiky ze strany České lékařské komory. Česká lékařská komora nesouhlasila s tím, aby bylo takto vytvořeno nové znalecké odvětví a pouze znalci, kteří splní Metodikou předvídané kvalifikační předpoklady, zejména s ohledem na doporučení o absolvování školení u konkrétní instituce, byli povoláváni k vypracování znaleckých posudků pro poškozené¹⁰⁴. Takovéto obavy lze však vzhledem k právně nezávazné povaze Metodiky považovat za liché.

3.1.3. Náhrada za další nemajetkové újmy

Vedle náhrady za vytrpěné bolesti a ztížení společenského uplatnění je podle ustanovení § 2958 OZ škůdce povinen odčinit peněžitou náhradou i další nemajetkové újmy. Ačkoliv jde o zcela nové ustanovení, důvodová zpráva k OZ se k němu blíže nevyjadřuje. Lze mít za to, že se jedná duševní útrapy, jejichž ochranu stanovuje již § 2956 OZ in fine. Jestliže lze v případě fyzické bolesti tuto bolest jen obtížně kvantifikovat, je určení náhrady za duševní útrapy nepochybně ještě těžší. Za tímto účelem tak bude v praxi zpravidla ustanoven znalec z příslušného lékařského oboru (neurologie a psychiatrie), jehož úkolem bude vzniklou újmu analyzovat a popsat¹⁰⁵.

¹⁰⁴ MACH, Jan. *Nový způsob hodnocení ztížení společenského uplatnění aneb chudák pacient*. Tempus medicorum. 2015, roč. 24, č. 1, s. 26 - 27.

¹⁰⁵ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2958, Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví, s. 1704 - 1717. ISBN 978-80-7400-287-8.

3.2. Náhrada majetkové újmy

3.2.1. Náklady spojené s péčí o zdraví

Náhrada nákladů spojených s péčí o zdraví je jedním z dílčích subjektivních práv nahrazující majetkovou újmu. Podle ustanovení § 2960 OZ *hradí škůdce účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost tomu, kdo je vynaložil; požádá-li o to poškozený, je škůdce povinen složit na ty tyto náklady přiměřenou zálohu*. Nejde však o jakékoliv výdaje vynaložené v souvislosti s léčením újmy na zdraví poškozeného. Vždy se musí jednat o takové náklady, které byly vynaloženy účelně, tedy tak, aby sloužily k obnově zdraví nebo alespoň ke zlepšení zdravotního stavu poškozeného, a to i když se ve výsledku zlepšení nedostavilo.¹⁰⁶ Nemusí se však jednat pouze o náklady nezbytné, tak kupř. *náklady jízdného a cestovného spojené s léčením následků úrazu nebo nemoci z povolání u lékaře, kterého si poškozený zaměstnanec vybral v rámci práva svobodné volby lékaře, nelze považovat za neúčelně vynaložené jen z toho důvodu, že při poskytnutí zdravotní péče srovnatelné úrovně u jiného lékaře mohly být výlohy nižší*¹⁰⁷.

Náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného jsou poměrně heterogenní kategorií, která je soudní praxí již tradičně vykládána extenzivněji a lze pod ní zahrnout výdaje na protézy, náklady spojené s rehabilitací, náklady spojené s přibráním ošetřovatele, s potřebným přilepšením na stravě¹⁰⁸, náklady na dietní stravování při infekční žloutence¹⁰⁹ apod.

Nově OZ přiznává poškozenému i náhradu nákladů spojených s péčí o osobu poškozeného a jeho domácnost. Předchozí právní úprava tyto nároky vůbec nezmiňovala a ani judikaturu v tomto ohledu nelze považovat za jednotnou. Panovala sice shoda na tom, že náhrada těchto nákladů musela vyhovovat základnímu vymezení, tedy musela být ve shodě s náklady spojenými s léčením ve smyslu § 449 odst. 1 Obč.

¹⁰⁶ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2960, Náklady spojené s péčí o zdraví, s. 1724– 1728. ISBN 978-80-7400-287-8

¹⁰⁷ Česká republika. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 424/2003. Dostupný také z WWW: <http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/DCEC3D2CE5859BB5C1257A4E00671D75?openDocument&Highlight=0, >.

¹⁰⁸ Československo. Nejvyšší soud. Rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Rc III/67, s. 53.

¹⁰⁹ Československo. Nejvyšší soud. Rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Rc 44/78.

z., nepanoval však jednotný názor na tom, kde tento prostor končí (kdy nastává stabilizace zdravotního stavu, zvláště pokud šlo o náklady na domácí ošetřování)¹¹⁰.

Za náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného však nelze považovat náklady, které jsou kryty prostřednictvím všeobecného zdravotního pojištění. Takováto újma nenastala v majetkové sféře poškozeného, ale v majetkové sféře zdravotní pojišťovny a jako taková se odškodňuje formou tzv. regresní náhrady upravené zvláštním předpisem¹¹¹.

Aktivně legitimován k náhradě je ten, kdo náklady skutečně vynaložil. Není tak rozhodný jeho osobní či jiný vztah k léčené osobě nebo k osobě, jež na následky poškození na zdraví zemřela; může jít i o více osob, které tyto náklady vynaložily¹¹².

3.2.2. Náklady pohřbu

Dalším dílčím subjektivním právem na náhradu újmy jsou v § 2961 OZ zakotvené náklady pohřbu; *škůdce je povinen nahradit tomu, kdo je vynaložil, přiměřené náklady spojené s pohřbem v rozsahu, v jakém nebyly uhrazeny veřejnou dávkou podle jiného právního předpisu, přihlédne se přitom rovněž ke zvyklostem i k okolnostem jednotlivého případu*. Předpokladem vzniku tohoto práva je tak jednak vedle samotného pohřbu poškozeného, který zemřel v důsledku ublížení na zdraví i vynaložení nákladů na tento pohřeb, které nejsou kryty veřejnou dávkou, rovněž pak i skutečnost, že tyto náklady nebyly uhrazeny z pozůstalosti v souladu s § 114 odst. 2. OZ¹¹³.

Oproti předchozí právní úpravě již OZ neprovádí nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník, které od účinnosti zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, odkazovalo na ustanovení § 376 odst. 2 zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, podle kterého *náhradu přiměřených nákladů*

¹¹⁰ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2960, Náklady spojené s péčí o zdraví, s. 1724–1728. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹¹¹ Česká republika. § 55 odst. 1 zákona č. 48 ze dne 28. března 1997, o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In Sbirka zákonů, Česká republika. 1997, částka 16, s. 1202 - 1203. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3007>>. ISSN 1211-1244.

¹¹² ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I. § 1-459*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. § 449, Náklady léčení, s. 1318-1320. ISBN 978-80-7400-108-6.

¹¹³ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2961, Náklady pohřbu, s. 1729. ISBN 978-80-7400-287-8.

spojených s pohřbem tvoří výdaje účtované za pohřeb, hřbitovní poplatky, výdaje na zřízení pomníku nebo desky do výše nejméně 20 000 Kč, výdaje na úpravu pomníku nebo desky, cestovní výlohy a jedna třetina obvyklých výdajů na smuteční ošacení osobám blízkým. S účinností OZ je tak na každém, kdo se domáhá náhrady, aby určil její přesnou výši.

Veřejnou dávku podle jiného právního předpisu je tzv. pohřebné (§ 47 a 48 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů). Výše pohřebného činí 5 000 Kč a vyplácí se jednorázově. Nárok na pohřebné má osoba, která vypravila pohřeb dítěti, které bylo ke dni smrti nezaopatřeným dítětem anebo osobě, která byla ke dni smrti rodičem nezaopatřeného dítěte, a to za předpokladu, že dítě nebo tato osoba měly trvalý pobyt na území České republiky.

3.2.3. Náhrada za ztrátu výdělku

Zvlášť upravenou kategorii majetkové újmy představuje ztráta výdělku poškozeného, který se léčí v důsledku ublížení na zdraví, přičemž lze podle § 2962 OZ a násl. rozlišovat ztrátu výdělku po dobu pracovní neschopnosti a po skončení pracovní neschopnosti; pojem pracovní neschopnosti je vymezen ustanovením § 55 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoNP“). Jedná se o dílčí nároky, které jsou zcela samostatné, neboť předpoklady jejich vzniku jsou odchylné a také k nim dochází v jinou dobu¹¹⁴. O vzniku a ukončení pracovní neschopnosti rozhoduje poškozeného ošetřující lékař za podmínek ustanovení § 57 a 59 ZoNP.

Výše náhrady za ztrátu na výdělků se v souladu s ustanovením § 2962 OZ hradí po dobu pracovní neschopnosti poškozeného peněžitým důchodem, a to ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem poškozeného před vznikem újmy a náhradou toho, co poškozenému bylo vyplaceno v důsledku nemoci či úrazu podle ZoNP. O tom jak vysoká újma poškozenému vznikla se tak poškozený zpravidla dozví až v okamžiku, kdy mu byla vyplacena poslední dávka podle ZoNP, teprve tehdy může totiž ztrátu na

¹¹⁴ Česká republika. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 05. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1147/2000. Dostupný také z WWW: <
http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/CreateWordDocBody?openAgent&unid=FF3C3A2DE654A498C1257A4E006A9231&>.

výdělku blíže specifikovat a teprve od této doby počíná běžet promlčecí lhůta¹¹⁵. Obč. z. sám průměrný výdělek nevymezoval, odkazoval pro jeho výpočet na § 2 dnes již zrušeného nařízení vlády č. 258/1995 Sb., podle kterého se průměrný výdělek zjišťoval podle zvláštního zákona pro pracovní právní účely (od 1. 1. 2007 zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů). Nešlo-li průměrný výdělek takto určit, vycházelo se z okolností jednotlivého případu, zejména z daňového přiznání. Při určování průměrného výdělku lze i podle OZ postupovat obdobně; v případě poškozeného, který vykonával závislou práci v pracovním poměru či na základě dohod o práci konaných mimo pracovní poměr se průměrný výdělek určí podle § 351 a násl. zákoníku práce, respektive u osob samostatně výdělečně činných převážně z daňových přiznání, a to na základě skutečných příjmů a výdajů¹¹⁶.

Po skončení pracovní neschopnosti, případně při vzniknuvší invaliditě je podle ustanovení § 2963 OZ škůdce poškozenému povinen nahradit jeho ztrátu peněžitým důchodem. Ten se stanoví vzhledem k rozdílu mezi výdělkem poškozeného před vznikem újmy a výdělkem dosahovaným po skončení pracovní neschopnosti s přičtením případného invalidního důchodu.

Poškozenému je tak kompenzován toliko ten výpadek příjmů, který je zapříčiněn ztrátou, respektive snížením jeho výdělečné schopnosti v důsledku ublížení na zdraví po dokončení léčby¹¹⁷. O nedostatek příčinné souvislosti se pak bude jednat kupř. v situaci, kdy poškozený, který sice v důsledku úrazu není schopen konat dosavadní práci, nemůže pro nedostatek pracovních příležitostí na trhu práce nastoupit do jiného zaměstnání, které je odpovídající jeho úrazem snížené pracovní způsobilosti¹¹⁸.

¹¹⁵ Československo. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 1972, sp. zn. 1 Cz 10/72. Publikováno ve Sborníku stanovisek, zpráv a rozhodování soudů a soudních rozhodnutí Nejvyšších soudů z let 1970-1983.

¹¹⁶ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2962, Náhrada za ztrátu na výdělkem po dobu pracovní neschopnosti, s. 1730 - 1733. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹¹⁷ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2963, Náhrada za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti, s. 1734 - 1739. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹¹⁸ Česká republika. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 01. 2006, sp. zn. 25 Cdo 978/2005. Dostupný také z WWW: <
http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/CreateWordDocBody?openAgent&unid=D641E7B560DCA8D0C1257A4E00695AC1&>.

K zániku práva na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti dochází obvykle přiznáním starobního důchodu.

V případě, že poškozený po skončení pracovní neschopnosti v důsledku škodní události dosahuje výdělků jen s vynaložením většího úsilí nebo se zvýšenou námahou, které by jinak nemusel vynaložit, je škůdce povinen odčinit peněžitým důchodem i tuto zvýšenou námahu nebo úsilí, přičemž se při takto stanoveném peněžitém důchodu přihlédne i k růstu výdělků v daném oboru, jakož i k pravděpodobnému růstu výdělků poškozeného podle rozumného očekávání (§ 2963 odst. 2 OZ).

Náhradu za ztrátu výdělků lze přiznat i žákovi nebo studentovi, tedy osobám, které nejsou výdělečně činné a které se stále připravují se na výkon budoucího povolání, jejichž vstup do produktivního života byl v důsledku škodní události zpomalen nebo úplně zmařen¹¹⁹.

3.2.4. Náhrada za ztrátu důchodu

Další dílčím právem poškozeného je právo na náhradu za ztrátu na důchodu. To náleží poškozenému podle § 2964 OZ *ve výši rozdílu mezi důchodem, na který poškozenému vzniklo právo, a důchodem, na který by mu bylo vzniklo právo, jestliže by do základu, z něhož byl vyměřen důchod, byla zahrnuta náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, kterou poškozený pobíral v době rozhodné pro vyměření důchodu.*

Náhrada za ztrátu důchodu však nenáleží v případě, že škodní událostí byl pracovní úraz, jelikož od 1. 1. 1996 se pro účely stanovení ročního vyměřovacího základu do výpočtu důchodů zahrnuje též náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti¹²⁰.

3.2.5. Náhrada za bezplatně poskytované práce

Zcela novým ustanovením je § 2965 OZ, který přiznává náhradu osobě, pro kterou poškozený konal bezplatně práce v domácnosti nebo závodě. Takto vzniklou újmu je škůdce povinen nahradit peněžitým důchodem. Je tak přiznáno poskytnutí

¹¹⁹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2962, Náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti, s. 1730 - 1733. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹²⁰ Česká republika. § 16 odst. 3 zákona č. 155 ze dne 30. června 1995, o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika. 1995, částka 41, s. 1991*. Dostupný také z WWW: < <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2852>>.

náhrady i osobě, popř. osobám, které jsou poškozeni nepřímo, jejichž nárok lze označit za odvozený¹²¹.

Obdobný institut byť rozsahem užší, lze naleznout v § 845 BGB a o kterém blíže pojednává kapitola 4. 2. 7 této práce.

Přiznání náhrady má bezpochyby své opodstatnění, neboť nepřímí poškození musejí v důsledku škodní události vynakládat peněžní prostředky za doposud bezplatně poskytované práce. Pro určení výše náhrady bude zpravidla rozhodující její tržní hodnota, tedy peněžní ekvivalent bezplatně vykonávané činnosti, kterou by si na pracovním trhu obdobnou činností postižený vydělat¹²².

3.2.6. Náhrada nákladů na výživu pozůstalých

Náhradu majetkové újmy lze podle ustanovení § 2966 odst. 1 OZ peněžitým důchodem přiznat i pozůstalým, a to ve výši rozdílu mezi dávkami důchodového zabezpečení poskytovanými ze stejného důvodu (sirotčí, vdovský, vdovecký důchod) a tím, co by poškozený podle rozumného očekávání mohl pozůstalým na těchto nákladech poskytovat, pokud by ke škodní události nedošlo. Za hledisko rozumného očekávání lze považovat okolnosti mající svůj původ ve věku zemřelého, zdroji a výši jeho příjmů. Pro výpočet náhrady je určující průměrný výdělek zemřelého, který je zjišťován stejně jako v případě výpočtu náhrady za ztrátu výdělku. Náhrada nákladů však nesmí úhrnem převýšit to, co by zemřelému náleželo jako náhrada za ztrátu na výdělek, případně na důchodu (§ 2967 odst. 1 OZ) a při jejím vyměření se přihlédne mj. k tomu, jak dlouho by usmrcený, nebýt zranění pravděpodobně žil (§ 2967 odst. 2 OZ).

Oprávněnou osobou k náhradě nákladů na výživu je tak pozůstalý, jehož definici OZ nepodává. Tradičně lze však za pozůstalé označit členy rodiny zemřelého, jeho příbuzné, zejména manžela a děti, povětšinou též rodiče, přičemž je pro všechny tyto

¹²¹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2965, Náhrada bezplatně poskytované práce, s. 1741. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹²² HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2965, Náhrada bezplatně poskytované práce, s. 1741. ISBN 978-80-7400-287-8.

osoby charakteristické, že smrt blízkého má pro ně nejen následky v rovině sociální, ale zpravidla též ekonomické¹²³.

Oproti předchozí právní úpravě (§ 448 Obč. z.) je náhrada nákladů na výživu pozůstalých v zákoně výslovně přiznána pouze osobám, kterým ji zemřelý ke dni své smrti skutečně poskytoval nebo k tomu byl povinen. I ve shodě dřívější s judikaturou tak nárok nemají ti pozůstalí, jejichž právo na náhradu je odůvodněné tím, že by jim zemřelý v budoucnu mohl poskytovat výživu, popř. pomoc v zaměstnání či v domácnosti nebo osobní péči¹²⁴.

Kromě výše uvedené náhrady na výživu lze podle ustanovení § 2966 odst. 2 OZ rovněž z důvodu slušnosti přiznat příspěvek na výživné i jiné osobě, které usmrčený takové plnění poskytoval, a to až k tomu podle zákona povinen nebyl (kupř. na základě smlouvy).

3.2.7. Odbytné

Zcela novým právním institutem, který je zakotven v ustanovení § 2968 OZ je odbytné. Namísto opakované dávky (peněžitá renta) tak lze poskytnout plnění, a to i proti vůli škůdce, jímž právo na opakovanou dávku zaniká jednou pro vždy¹²⁵. Podmínkou k jeho přiznání soudem je žádost poškozeného a existence důležitého důvodu, který musí být poškozeným náležitě prokázán (kupř. je-li nutno v důsledku ublížení na zdraví provést nákladný lékařský zákrok)

Existence odbytného však nikterak nevyklučuje, aby se poškozený a škůdce na jednorázovém vyrovnání sami dohodli (narovnání).

3.2.8. Sekundární oběti

Za určitých okolností je s to škodní událost, často mimořádně ohrožující nebo katastrofické povahy, vyvolat následky kromě bezprostředně poškozeného, tzv.

¹²³ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2966, Náhrada nákladů na výživu pozůstalým, s. 1742 - 1744. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹²⁴ Česká republika. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2003, sp. zn. 25 Cdo 1409/2001. Dostupný také z WWW: <
[¹²⁵ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část \(§ 2055–3014\)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2968, Odbytné, s. 1746 - 1744. ISBN 978-80-7400-287-8.](http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/925863D5F120E0E6C1257A4E0068ABFB?openDocument&Highlight=0,>.></p></div><div data-bbox=)

primární oběti, i u osob blízkých poškozenému či způsobit silné rozrušení téměř u každého. Takové cizí osoby jsou pak dotčeny nikoliv bezprostředně a lze je nazvat tzv. sekundárními oběťmi. V případě cizích osob se bude jednat zejména o případy, kdy tyto osoby byly přítomny na místě činu a škodní událost se jich nějakým způsobem dotkla, a to nejčastěji v podobě psychické újmy či nervového šoku¹²⁶.

Předchozí právní úprava neobsahovala do 30. 4. 2004 konkrétní ustanovení, které by sekundárním obětím přiznávalo náhradu nemajetkové újmy. V praxi tak docházelo k tomu, že alespoň dotčeným osobám blízkým byla nemajetková újma odčítána na základě žaloby na ochranu osobnosti podle § 13 odst. 2 Obč. z. K tomuto postupu se posléze vyjádřil i Ústavní soud, který poukázal na rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva týkající se interpretace a aplikace čl. 8 odst. 1 Úmluvy¹²⁷ a dovodil, že *součástí soukromého života je též rodinný život zahrnující i vztahy mezi blízkými příbuznými, kdy součástí rodinného života jsou nejen sociální a morální vztahy, ale také zájmy materiální povahy (např. vyživovací povinnost). Respektování takto pojatého rodinného života zahrnuje závazek státu jednat způsobem umožňujícím normální rozvoj těchto vztahů*¹²⁸.

Od 1. 5. 2004 zákonodárce novelou Obč. z. prostřednictvím zcela nového ustanovení § 444 odst. 3 Obč. z. přiznal některým pozůstalým jednorázové finanční odškodnění. Tento koncept odčinění nemajetkové újmy, tzv. solatium doloris, lze obecně definovat jako újmu na citech způsobených úmrtím blízké osoby, kdy však nervový šok blízkých osob není, respektive nemusí být přítomen¹²⁹. Tato legislativní změna pak vedla k tomu, že v případech sporu o odčinění za nemajetkovou újmu spočívající v zásahu do osobnostních práv fyzické osoby v důsledku smrti blízké osoby, ke které došlo ještě před 1. 5. 2004, byla jako vodítko pro stanovení výše náhrad používána metoda paušálních limitů; zároveň však bylo judikováno, že jednorázové částky nelze považovat za vyčerpávající a v mimořádných případech se lze domáhat navýšení náhrad nad tyto částky podle § 13 odst. 2 a 3 Obč. z.¹³⁰. Předmět kritiky však

¹²⁶ ZIMA, Petr. *Nervový šok a sekundární oběti*. Právní rozhledy. 2008, roč. 16, č. 6, s. 216.

¹²⁷ Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

¹²⁸ Česká republika. Ústavní soud. Nález Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99. Dostupný také z WWW: <<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=33799&pos=2&cnt=4&typ=result>>.

¹²⁹ ZIMA, Petr. *Nervový šok a sekundární oběti*. Právní rozhledy. 2008, roč. 16, č. 6, s. 216.

¹³⁰ Česká republika. Nejvyšší soud. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 5188/2007. Dostupný také z WWW: <

byla paušálnost tohoto odškodnění, neboť nezohledňovala skutečné citové vazby mezi usmrceným a blízkými osobami. Za určitých okolností mohla být částka za přiznána pozůstalému příliš malá, za jiných příliš velká¹³¹. Často dokonce vedla k tak absurdním důsledkům, kdy byl odškodňován i rodinný příslušník, který se se zemřelým léta nestýkal, popř. k němu pociťoval silnou nevraživost¹³².

OZ se náhradě újmy sekundárních obětí věnuje na více místech a velice výrazně posiluje jejich právní postavení. Ve shodě s Principy evropského deliktního práva¹³³ rozšiřuje § 2959 OZ oproti § 444 odst. 3 Obč. z. okruh aktivně legitimovaných, neboť nově se může odčinění duševních útrap vyvažujících plně jejich utrpení domáhat manžel, rodič, dítě nebo jiná osoba blízká jak při usmrcení, tak při závažném ublížení na zdraví. Nelze-li pak výši náhrady takto určit, je stanovena soudem podle zásad slušnosti. OZ tak velice posiluje roli soudů, neboť ty budou vždy v každém případě povinny zkoumat všechny relevantní okolnosti, duševní strádání, citové vazby v rodině a psychické i fyzické utrpení¹³⁴.

Vymezení duševních útrap OZ nepodává a blíže se k nim nevyjadřuje ani důvodová zpráva. Jedná se však o psychickou bolest sekundární oběti nad ztrátou blízké osoby (žal, zármutek), přičemž lze odškodnit i další citové újmy, jako je kupř. šok ze samotné zprávy o usmrcení blízké osoby, obava o budoucnost¹³⁵. Od duševních útrap je třeba odlišit vážná onemocnění, které mají svůj původ v reakci na závažný stres (např. posttraumatická stresová porucha) a odčinit je jako vlastní ublížení na zdraví podle § 2910 OZ¹³⁶. Podle německé právní úpravy lze duševní útrapy sekundárních obětí chápat

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/FEB8B855E8264C6AC1257A4E0068813B?openDocument&Highlight=0,,>.

¹³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupný také z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

¹³² DOUBEK, Pavel. *Odškodnění újmy na zdraví v českém právu – příliš rigidní, nebo právní jistotu přinášející?* Právní rozhledy. 2012, roč. 20, č. 23-24, s. 809.

¹³³ Podle čl. 10:301 odst. 1 PETL může být nemajetková škoda vymáhána též osobami majícími blízký vztah k poškozenému, který utrpěl smrtelnou nebo velmi vážnou nesmrtelnou újmu.

¹³⁴ DOUBEK, Pavel. *Odškodnění újmy na zdraví v českém právu – příliš rigidní, nebo právní jistotu přinášející?* Právní rozhledy. 2012, roč. 20, č. 23-24, s. 809.

¹³⁵ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2959, Blízké osoby jako sekundární oběti, s. 1718-1723. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹³⁶ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2959, Blízké osoby jako sekundární oběti, s. 1718-1723. ISBN 978-80-7400-287-8.

dvojím způsobem, a to jako nervový šok či (Schockschaden) či jako citovou újmu (Trauerschaden).

Zcela novým ustanovením v českém právním řádu je § 2971 OZ, které přiznává náhradu za nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit, odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce újmu způsobil protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné. Použití § 2971 OZ přichází v úvahu ve dvou rovinách, a to jako subsidiární pravidlo, které za ustanovením předvídaných okolností umožňuje přiznat náhradu nemajetkové újmy primárně poškozenému, kterému nelze přiznat náhradu nemajetkové újmy podle jiného ustanovení OZ, respektive jako ustanovení poskytující ochranu sekundárním obětem nepatřícím mezi osoby blízké podle § 2959 OZ¹³⁷. K tomu aby mohla být náhrada v té které rovině přiznána musí být újma způsobena pouze za určitých kvalifikovaných okolností, přičemž ustanovení § 2971 OZ podává pouze jejich demonstrativní výčet. Důležitost porušené právní povinnosti lze hodnotit ve vztahu k právnímu statku, k jehož ochraně je tato povinnost stanovena; tímto statkem bude především zdraví a život člověka¹³⁸. Z hlediska náhrady újmy sekundárním obětem je pak nutné, aby vzniklá újma byla pociťována jako osobní neštěstí, které nelze odčinit jinak. Bude se tak kupř. jednat o případ, kdy je člověk svědkem události ohrožující osobní integritu (autonehoda, požár, těžký úraz atd.) a tato událost v něm způsobí trauma. Tento výklad ustanovení § 2971 OZ je však některými autory považován za příliš extenzivní¹³⁹.

¹³⁷ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2971, Náhrada nemajetkové újmy, s. 1754- 1755. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹³⁸ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. § 2971, Náhrada nemajetkové újmy, s. 1754- 1755. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹³⁹ PIŠVEJCOVÁ, Andrea. *Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví a usmrcení ve světle rekodifikace*. Praha, 2013. 24 s. Studentská vědecká a odborná činnost. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí práce Petr Šustek. Dostupný také z WWW: <<http://svoc.prf.cuni.cz/sources/6/15/206.pdf>>.

4. Způsob a rozsah náhrady při ublížení na zdraví a usmrcení v německém právním řádu

4.1. Náhrada nemajetkové újmy

Je-li škůdcem poškozenému ublíženo na zdraví či dojde-li následkem škodní události k jeho usmrcení, lze obdobně, jako v české právní úpravě, rozlišovat následky mající dopad v majetkové sféře poškozeného a následky ve sféře nemajetkové. Oproti české právní úpravě je náhrada škody (Schade) v BGB systematicky zcela jinak koncipována. Ustanovení deliktního práva (kupř. nedovolené jednání podle § 823 odst. 1 BGB) vymezují skutkovou podstatu obecně a stanovují, že dojde-li k určitému ustanovením předvídanému jednání, je škůdce povinen k náhradě škody tímto jednáním vzniklé. Způsob a rozsah náhrady však nepodávají. K určení rozsahu a způsobu náhrady je tak zapotřebí aplikovat příslušné ustanovení společně s ustanovením obecného závazkového práva (§ 249 a násl.), čímž je stanovena jednotná úprava odpovědnosti smluvní a deliktní¹⁴⁰.

Podle § 249 odst. 1 BGB má ten, kdo je povinen k náhradě škody povinnost obnovit stav, jaký by nastal, kdyby nenastala skutečnost, zakládající náhradu škody. Toto ustanovení tak zakotvuje základní princip, a to právo poškozeného na naturální restituci. Uvedení do původního stavu je za určitých okolností nejen nemožné (např. amputace končetiny poškozeného v důsledku dopravní autonehody), ale leckdy ani hospodářsky přínosné¹⁴¹. BGB tak v ustanovení § 251 odst. 2 stanovuje limity tohoto základního principu, podle kterého není-li naturální restituce možná nebo nestačí-li k odškodnění poškozeného, je škůdce povinen k náhradě peněžní.

Ustanovení § 249 odst. 2 BGB dále zakládá oprávnění poškozeného požadovat při osobnostní škodě či poškození věci namísto naturální restituce peněžitou náhradu. Nejedná se však o možnost volby k dobru poškozeného¹⁴² ve smyslu § 262 BGB, neboť

¹⁴⁰ KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010, 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8.

¹⁴¹ KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010, 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8.

¹⁴² OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. vyd. C. H. Beck: 2012. 3017 s. § 249: Rn. 357. ISBN 978-3-406-61462-0.

smyslem toho ustanovení je ochrana legitimní nedůvěry poškozeného vůči obnově zasaženého právního statku přímo poškozeným¹⁴³.

Nemajetková škoda je vymezena ustanovením § 253 odst. 1 BGB jako škoda, která není škodou na majetku. Ve shodě s českou právní úpravou ustanovení § 253 odst. 1 BGB přiznává náhradu nemajetkové škody v penězích pouze ve výslovně zákonem stanovených případech¹⁴⁴; vzhledem k dispozitivnosti ustanovení i v případě ujednání stran¹⁴⁵. Jedním z těchto zákonem přiznaných důvodů je náhrada nemajetkové škody podle ustanovení § 253 odst. 2 BGB které stanoví, že má-li být nahrazena škoda (materiální) z důvodu ublížení na těle, zdraví, svobodě nebo v případě poškození práva na svobodné rozhodnutí o svém pohlavním životě, je možné domáhat se též spravedlivého odškodnění v penězích (náhrada za nemajetkovou škodu).

Německá úprava odškodnění nemajetkové škody prošla na přelomu tisíciletí zásadní reformou prostřednictvím tzv. druhého zákona ke změně zákonů na náhradu škody¹⁴⁶. Za nejvýraznější změnu lze označit výše uvedené znění ustanovení § 253 odst. 2 BGB, neboť toto ustanovení bylo jako § 847 odst. 1 BGB do 1. 1. 2002 systematicky začleněno do úpravy německého deliktního práva (§§ 823 - 853 BGB), přičemž ustanovení § 847 odst. 2 BGB se zároveň stalo součástí nově pojatého ustanovení § 825 BGB. Nově je tak pro náhradu nemajetkové škody klíčové, zdali byl poškozen právní statek chránící ustanovení § 253 odst. 2 BGB, tedy bez ohledu na to, zdali porušení chráněného právního statku bylo následkem civilního deliktu či nikoliv (ovšem stále za předpokladu, že vedle nemajetkové škody vznikla i škoda majetková); lze se tak domáhat náhrady nemajetkové škody i z titulu porušení smlouvy či jako následek objektivní odpovědnosti (např. § 11 StVG¹⁴⁷, § 6 HPflG¹⁴⁸, § 87 Arzneimittelgesetz¹⁴⁹, § 117 odst. 1 BBergG, § 36 LuftVG)¹⁵⁰.

¹⁴³ BGHZ 63, 182 = BGH, 29.10.1974 - VI ZR 42/73.

¹⁴⁴ OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. vyd. C. H. Beck: 2012. 3017 s. § 253: Rn. 1-4. ISBN 978-3-406-61462-0.

¹⁴⁵ OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. vyd. C. H. Beck: 2012. 3017 s. § 253: Rn. 5-9. ISBN 978-3-406-61462-0.

¹⁴⁶ Zweites Gesetz zur Änderung schadensersatzrechtlicher Vorschriften. Vom 19.7.2002, verkündet in BGBl I Jahrgang 2002 Nr. 50 vom 25.7.2002.

¹⁴⁷ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 05. 03. 2003, BGBl. I S. 310, 919, Straßenverkehrsgesetz, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: <<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stvg/gesamt.pdf>>.

Rozsah náhrady nemajetkové škody je v německé právní úpravě ponechán na volném hodnocení soudu podle § 287 ZPO, přičemž se při stanovení spravedlivého odškodnění přihlídnou k relevantním okolnostem konkrétního případu; obzvláště k druhu, intenzitě a délce zásahu do právem chráněného zájmu¹⁵¹. Je-li škoda nahrazována z titulu objektivní odpovědnosti škůdce, je soud při své úvaze limitován zvláštními předpisy. Tak např. podle § 12 odst. 1 StVG činí nejvyšší částka v případě jedné škodní události, jež má za následek ublížení na zdraví nebo usmrcení jedné nebo více osob, 5 miliónů Euro. Podle konstantní německé judikatury je však soud povinen při stanovení výše náhrady přihlídnout nejen ke zvláštním okolnostem daného případu, ale i v případě stejného poškození právem chráněného zájmu přiznávat stejné odškodnění jako v jiných případech¹⁵².

4.1.1. Bolestné

Bolestné (Schmerzensgeld) není výslovně v německém právním řádu upraveným právním institutem, je nicméně jako pojem zcela běžně využíván jak odbornou literaturou, tak judikaturou. Etymologicky má svůj původ v latinském sousloví „pretium pro doloribus“, jež lze přeložit jako „peníze za bolest“¹⁵³. Bolestné lze definovat jako nárok na náhradu nemajetkové škody, kterou poškozený utrpěl mj. v důsledku ublížení na zdraví. Bolestné tak nelze ztotožňovat s pojmoslovně obdobnou úpravou v OZ (náhrada za vytrpěné bolesti), neboť je obsahově daleko širším právním institutem (zahrnuje kupř. i další nemajetkové újmy podle § 2958 OZ). Systematicky pak lze bolestné zařadit spolu s náklady spojenými s péčí o zdraví (Heilbehandlungskosten), zvýšenými potřebami (vermehrten Bedürfnisse), náhradou za

¹⁴⁸ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 04. 01. 1978, BGBl. I S. 145, Haftpflichtgesetz, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: < <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/haftpflg/gesamt.pdf>>.

¹⁴⁹ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 12. 12. 2005, BGBl. I S. 3394, Gesetz über den Verkehr mit Arzneimitteln (Arzneimittelgesetz - AMG), ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: < http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/amg_1976/gesamt.pdf>.

¹⁵⁰ OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. vyd. C. H. Beck: 2012. 3017 s. § 253: Rn. 1-4. ISBN 978-3-406-61462-0.

¹⁵¹ OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. vyd. C. H. Beck: 2012. 3017 s. § 253: Rn. 36-37. ISBN 978-3-406-61462-0.

¹⁵² BGH VersR 1970, 281 = BGH, 19.12.1969 - VI ZR 111/68.

¹⁵³ Deutsches Wörterbuch von Jacob und Wilhelm Grimm. 16 Bde. in 32 Teilbänden. Leipzig 1854-1961. Quellenverzeichnis Leipzig 1971.

ušlý příjem (Erwerbschaden), a v případě usmrčení i spolu s nároky z této události plynoucí, mezi tzv. náhrady za osobnostní škody (Personenschaden)¹⁵⁴.

Bolestné plní v německé úpravě tradičně dvojí funkci, která je určující pro vyměření bolestného v konkrétním případě. Jednak má poškozenému vyrovnat utrpěnou nemajetkovou újmu (Ausgleichsfunktion), tedy poškozenému, jehož život byl v důsledku škodní události určitým způsobem znepríjemněn, učinit život prostředitvím škůdcova plnění v rámci možností opět jednodušším¹⁵⁵, na druhé straně pak i poskytnout satisfakci za utrpěné bezpráví (Genugtuungsfunktion)¹⁵⁶. Funkce vyrovnávací má povětšinou převládající význam¹⁵⁷, přičemž tento význam je dále akcentován u náhrad poskytovaných v důsledku dopravních nehod¹⁵⁸.

Pro určení výše bolestného je v první řadě určující míra tělesné bolesti a duševního utrpení, přičemž je rozhodující, zdali jsou následky přechodného charakteru (např. ztráta osobního života zapříčiněná pobytem v nemocnici), nebo útrapy se kterými se poškozený vyrovnává pro svoji stálost po zbytek života (např. ztráta části těla, znetvořující jizvy atd.)¹⁵⁹. Rozhodující je dále forma škůdcova zavinění; tak kupř. výše bolestného bude v případě škůdci objektivní odpovědnosti nižší oproti bolestnému, které byla přiznáno v důsledku zavinění ve formě škůdcova úmyslného jednání¹⁶⁰.

Za určitých okolností je k zohlednění i škůdcovo chování po škodní události¹⁶¹. Zahořklost a zármutek poškozeného bude posílen, pokud se poškozený nebo jeho pojišťovna bezdůvodně brání k náhradě či alespoň k poskytnutí dílčího plnění¹⁶². Vždy je však třeba zohlednit případné spoluzavinění poškozeného¹⁶³.

¹⁵⁴ KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010, 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8.

¹⁵⁵ BGHZ 18, 149 = BGH, 06.07.1955 - GSZ 1/55.

¹⁵⁶ BGH NJW 55, 1675 = BGH, 06.07.1955 - GSZ 1/55.

¹⁵⁷ KÜPPERSBUSCH, Gerhard. *Ersatzansprüche bei Personenschaden*. 10. vyd. München: C. H. Beck, 2010, 325 s. ISBN 978-3-406-58746-7.

¹⁵⁸ STIEFEL; MAIER. *Kraftfahrtversicherung: AKB-Kommentar*. 18. vyd. C. H. Beck, 2010, 1403 s. Abschnitt. ABC des Schadensersatzrechts, Rn 111. ISBN 978-3-406-59187-7.

¹⁵⁹ KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010, 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8.

¹⁶⁰ KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010, 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8.

¹⁶¹ NJW-RR 2004, 827 = OLG Celle, 05.02.2004 - 14 U 163/03.

¹⁶² KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010, 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8.

¹⁶³ KÜPPERSBUSCH, Gerhard. *Ersatzansprüche bei Personenschaden*. 10. vyd. München: C. H. Beck, 2010, 325 s. ISBN 978-3-406-58746-7.

Součástí německého právního řádu není, a ani nikdy nebyl, pro soudy právně závazný dokument, který by stanovoval částky bolestného. Pro praxi jsou však velice významné sbírky soudních rozhodnutí tzv. Schmerzensgeldtabellen¹⁶⁴, které jsou vytvářeny na základě soudních rozhodnutí. Zpravidla obsahují v přehledné formě stručný popis vzniklé újmy, dobu a rozsah léčby, respektive pracovní neschopnosti, pohlaví poškozeného, údaj, zda se jedná a újmu dlouhodobou, popis zvláštních okolností, které byly pro rozhodnutí ve věci určující a označení soudu, který ve věci rozhodoval. Za nejrozšířenější lze označit sbírky autorů Hacks, Ring, Böhm, která je rovněž označována jako ADAC Schmerzensgeldtabelle¹⁶⁵ a od autora Andreade Slizyka¹⁶⁶.

Německá právní úprava výslovně neupravuje možnost přiznání bolestného příbuzným poškozeného¹⁶⁷. Zvláštním případem je však škoda vzniklá jako následek nervového šoku, jež je judikaturou definován jako psychické poškození zdraví osoby, která nebyla škodní událostí dotčena bezprostředně, nýbrž osoby, která byla událostí svědkem nebo které byla smrtí či těžkým ublížením na zdraví blízké osoby způsobena újma¹⁶⁸. Nejedná se tak „pouze“ o sekundární oběti, ale o samotné poškozené, neboť bylo zasazeno do jejich práva chráněného § 823 odst. 1 BGB¹⁶⁹. Nikoliv však každý zármutek či dlouhodobou lítost, obvykle pocíťovanou nad ztrátou blízké osoby, lze označit za nervový šok. Jedná se pouze o případy psychopatologické, které zpravidla provází těžké deprese, posttraumatická stresová porucha atd., za předpokladu, že jejich intenzitu lze klasifikovat jako onemocnění¹⁷⁰.

¹⁶⁴ Schmerzensgeldtabellen jsou autorská díla mající formu tzv. Standardwerk, tedy děl, které odráží stav dané vědy či stav výzkumu té které vědy. Lze je též označit za communis opinio, tedy obecný názor, který daná věda traktuje, respektive její největší autority zastávají [převládající názor (herrschende Meinung)].

¹⁶⁵ Německý automobilový klub.

¹⁶⁶ OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. Auflage. C. H. Beck: 2012. 3017 s. § 253: Rn. 36-37. ISBN 978-3-406-61462-0.

¹⁶⁷ KÜPPERSBUSCH, Gerhard. *Ersatzansprüche bei Personenschaden*. 10. vyd. München: C. H. Beck, 2010, 325 s. ISBN 978-3-406-58746-7.

¹⁶⁸ BGHZ 93, 351 = BGH, 05.02.1985 - VI ZR 198/83.

¹⁶⁹ BGH, 12.11.1985 - VI ZR 103/84.

¹⁷⁰ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980 s. § 823: Rn. 141-145. ISBN 978-3-406-61465-1.

4.2. Náhrada majetkové újmy

4.2.1. Náhrada za ušlý příjem (Erwerbsschaden)

Kromě bolestného mohou vznikat poškozenému v důsledku ublížení na zdraví i škody v jeho sféře majetkové. Podle § 249 a § 251 BGB je škůdce povinen poškozenému nahradit i ztrátu jeho příjmů, ke kterým náleží za podmínek § 252 BGB i ušlý zisk poškozeného¹⁷¹. Ustanovení § 842 a § 843 BGB dále konkretizují, že škůdce je povinen nahradit poškozenému škodu vzniklou z nedovoleného jednání (unerlaubte Handlung) mající za následek sníženou či vyloučenou schopnost poškozeného obstarat si výdělek. Speciální zákony zakládající škůdce objektivní odpovědnost obsahují ustanovení obdobná (např. § 11 StVG¹⁷², § 6 HpflG¹⁷³, § 36 LuftVG¹⁷⁴).

Pro náhradu za ušlý příjem je nerozhodné, zdali došlo ublížením na zdraví k zásahu do tělesné integrity poškozeného nebo jestli došlo k újmě toliko psychické, stejně tak je irelevantní, zdali se jedná o primární psychické poškození zdraví následkem šoku (nervový šok) nebo zdali se jedná o duševní útrapy, které mají svůj původ v ublížení na těle¹⁷⁵. Nerozhodná je i možná predispozice poškozeného, která spolu se škodní události přivodila omezení jeho výdělečné schopnosti¹⁷⁶.

Povinnost k náhradě ušlého příjmu však nezakládá škodní událost, která má za následek pouze hypotetické omezení poškozeného ve výdělečné činnosti, musí se jednat o skutečný výpadek v příjmech, anebo v případě mladistvých o výpadek, který by v budoucnosti nastal¹⁷⁷. Nahradit je pak škůdce povinen jakoukoliv hospodářskou újmu poškozeného za předpokladu, že je důsledkem nemožnosti zhodnocení pracovní síly

¹⁷¹ KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010, 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8

¹⁷² Spolková republika Německo. Zákon ze dne 05. 03. 2003, BGBl. I S. 310, 919, Straßenverkehrsgesetz, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: <<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stvg/gesamt.pdf>>.

¹⁷³ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 04. 01. 1978, BGBl. I S. 145, Haftpflichtgesetz, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: <<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/haftpflicht/gesamt.pdf>>.

¹⁷⁴ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 01. 08. 1922, RGBl. 1922 I S. 681, Luftverkehrsgesetz (LuftVG), ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: <<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/luftvg/gesamt.pdf>>.

¹⁷⁵ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980 s. § 843: Rn. 11-1. ISBN 978-3-406-61465-1.

¹⁷⁶ RGZ 151, 279, 283.

¹⁷⁷ BGHZ 54, 45 = BGH, 05.05.1970 - VI ZR 212/68.

poškozeného na trhu práce¹⁷⁸; je tak kupř. nerozhodné, zdali se jedná o hlavní či vedlejší pracovní poměr poškozeného¹⁷⁹. K nahraditelným příjmům náleží podpora v nezaměstnanosti¹⁸⁰ a ušlý zisk společníka obchodní společnosti¹⁸¹.

Rozsah náhrady za ušlý příjem je soudem stanoven vždy s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem daného případu¹⁸². Nepřichází tak v úvahu určení náhrady jako součin stupně snížení výdělečné schopnosti poškozeného a jeho průměrného příjmu dosahovaného před škodní událostí¹⁸³. Je tak možno stanovit náhradu vyšší nebo nižší, či dokonce náhradu poškozenému nepřiznat vůbec, je-li sice lékařsky prokázána jeho snížená schopnost výdělků, ale i přesto je schopen vykonávat dosavadní výdělečnou činnost¹⁸⁴. Náhradu rovněž nelze přiznat poškozenému, jehož obživu zajišťují výnosy z majetku, respektive zdroje obdobné, přičemž tyto zdroje jsou mu i po škodní události mající za následek snížení jeho výdělečné schopnosti stále k dispozici¹⁸⁵.

Samotný výpočet náhrady za ušlý příjem se skládá ze tří kroků¹⁸⁶. Nejdříve je zapotřebí stanovit skutečný příjem poškozeného a jeho možné budoucí vyhlídky, přičemž je třeba zohlednit i příjmy poškozeného za podmínek § 254 odst. 2 BGB. Dále je třeba určit hypotetický vývoj příjmu poškozeného, přičemž se zohlední i možnost případného povýšení či jiné okolnosti mající vliv na výši příjmů, ke kterým by nebyť škodní události došlo. V posledním kroku je třeba určit rozdíl mezi za výše uvedených podmínek určeným hypotetickým příjmem a příjmem, který by poškozený se sníženou schopností výdělků dosahoval po škodní události, popř. podle okolností případu jeho dosahovaným skutečným příjmem. Exaktní výpočet hypotetického vývoje příjmů poškozeného je bezpochyby velice obtížný a v praxi představuje největší problém

¹⁷⁸ BGH VersR 1984, 639, 640.

¹⁷⁹ BGH NJW 1998, 1633 f) = BGH, 17.02.1998 - VI ZR 342/96.

¹⁸⁰ BGHZ 90, 334, 337 = BGH, 20.03.1984 - VI ZR 14/82.

¹⁸¹ SPINDLER, Gerald. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB Band 2: §§ 611 - 1296*. 3. vyd. München: C. H. Beck, 2012. § 842 Rn. 5-9. ISBN 978-3-406-60932-9.

¹⁸² Náhrada ušlého příjmu poskytovaná z titulu majícího původ v německé úpravě práva sociálního zabezpečení je naopak stanovená abstraktně.

¹⁸³ BGHZ 38, 55 = BGH, 25.09.1962 - VI ZR 244/61.

¹⁸⁴ BGHZ 54, 45 = BGH, 05.05.1970 - VI ZR 212/68.

¹⁸⁵ BGHZ 54, 45 = BGH, 05.05.1970 - VI ZR 212/68.

¹⁸⁶ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980s. § 843: Rn. 17-26. ISBN 978-3-406-61465-1.

náhrady za ušlý příjem. Ustanovení § 252 BGB a § 287 ZPO¹⁸⁷ tak zakotvují obvyklý průběh okolností jako základní vodítko pro výpočet, přičemž pro unesení důkazního břemene je postačující prokázání škody¹⁸⁸¹⁸⁹.

Za podmínek ustanovení § 254 odst. 2 BGB je však i poškozený povinen přispět ke snížení škody. V zásadě se jedná o povinnost podrobit se lékařským ošetřením, případným terapeutickým opatřením a o povinnost vykonávat takovou výdělečnou činnost, kterou je schopen vykonávat i na vzdory utrpěné újmě¹⁹⁰, respektive o získání pracovního místa alespoň usilovat, a to i za cenu změny povolání či rekvalifikace¹⁹¹. Obojí však pouze za předpokladu, že to lze po poškozeném rozumně požadovat. Měřítkem je přitom jeho zdravotní stav, nadání a vzdělání, schopnosti, rodinný stav, sociální status a jeho vztah k místu bydliště¹⁹².

Způsob náhrady za ušlý příjem je podle ustanovení § 843 odst. 1 BGB stejně jako v české právní úpravě koncipován v podobě opakujících se dávek - peněžité renty. Peněžitou rentu pak poškozený pobírá po dobu, po kterou by byl výdělečně činný¹⁹³. Ustanovené § 843 odst. 3 BGB obsahuje v české právní úpravě zcela nově se objevivší právní institut odbytného, které lze namísto peněžité renty přiznat poškozenému za předpokladu, že tento způsob náhrady navrhne, je-li pro to důležitý důvod, a to i proti vůli škůdce. Důležitý důvod je dán, má-li poškozený objektivně zvláštní zájem na odbytném, a to protože celou částku účelně vyžaduje anebo neskýtá-li osoba škůdce záruku, že peněžní rentu bude schopen nebo chtít po delší čas vyplácet¹⁹⁴. Výše odbytného je stanovena jako součet jednotlivých částek peněžité renty, které by

¹⁸⁷ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 05. 12. 2005, BGBl. I S. 3202, Zivilprozessordnung, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: < <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/zpo/gesamt.pdf>>.

¹⁸⁸ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980s. § 843: Rn. 17-26. ISBN 978-3-406-61465-1.

¹⁸⁹ BGHZ 54, 45 = BGH, 05.05.1970 - VI ZR 212/68.

¹⁹⁰ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980s. § 843: Rn. 27-41. ISBN 978-3-406-61465-1.

¹⁹¹ BGH VersR 1961, 1018 = BGH, 26.09.1961 - VI ZR 234/60.

¹⁹² BGHZ 91, 357 = BGH, 19.06.1984 - VI ZR 301/82.

¹⁹³ BGH NJW 1985, 482, 484 = BGH, 20.11.1984 - VI ZR 169/83.

¹⁹⁴ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980s. § 843: Rn. 75-82. ISBN 978-3-406-61465-1.

poškozenému byly vypláceny po předpokládaný čas, a to včetně výnosu z úroků (5 – 5,5 %) ¹⁹⁵.

4.2.2. Náhrada škody na vedení domácnosti (Haushaltsführungsschaden)

Náhrada škody na vedení domácnosti náleží poškozenému v případě, že následkem újmy na zdraví není s to částečně či vůbec pečovat o běžný chod domácnosti ¹⁹⁶. V zásadě lze rozlišit tři možné situace, kdy ublížením na zdraví či usmrcením dojde ke škodě na vedení domácnosti v širším smyslu, pouze v prvním případě však lze přiznat náhradu škody na vedení domácnosti stricto sensu. Odlišení těchto nároků má svůj základ v sociálním statusu poškozeného.

Podle ustanovení § 1356 BGB je každý manžel povinen přispívat k péči o domácnost. Tento příspěvek může mít podobu finanční nebo podobu péče o chod domácnosti (vedení domácnosti). Nemůže-li manžel, který přispíval tím, že pečoval o chod domácnosti následkem újmy na zdraví plnit svou zákonnou povinnost, tedy již nemůže přispívat jako před škodní událostí, vzniká podle německé právní úpravy škoda na vedení domácnosti a nárok na její náhradu podle ustanovení § 842 a § 843 BGB ¹⁹⁷. Na roveň rodinoprávní povinnosti vyplývající z § 1356 BGB, a tedy zakládající stejný nárok, je postavena povinnost přispívat k péči o domácnost ze zákona o registrovaném partnerství (LPartG ¹⁹⁸).

Náhradu škody v případě usmrcení poškozeného, který vedl domácnost lze přiznat rovněž, ovšem pouze jeho manželovi, potomkům a příbuzným, a to podmínek ustanovení § 844 odst. 2 BGB.

Rozsah náhrady je v zásadě možno určit dvojitým způsobem. Je-li následek škody na vedení domácnosti rodinou kompenzována tak, že výpadek v péči o běžný chod domácnosti zastává úplatně třetí osoba, vznikají rodině skutečně vynaložené náklady za

¹⁹⁵ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980s. § 843: Rn. 75-82. ISBN 978-3-406-61465-1.

¹⁹⁶ STIEFEL; MAIER. *Kraftfahrtversicherung: AKB-Kommentar*. 18. vyd. C. H. Beck, 2010, 1403 s. 4. Abschnitt: ABC des Schadensersatzrechts, Rn 23. ISBN 978-3-406-59187-7.

¹⁹⁷ STIEFEL; MAIER. *Kraftfahrtversicherung: AKB-Kommentar*. 18. vyd. C. H. Beck, 2010, 1403 s. 4. Abschnitt: ABC des Schadensersatzrechts, Rn 23. ISBN 978-3-406-59187-7.

¹⁹⁸ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 16. 01. 2001, BGBl. I S. 266, Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft (Lebenspartnerschaftsgesetz - LPartG), ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: < <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/lpartg/gesamt.pdf>>.

pracovní sílu, které lze i snadno prokázat. Přiznaná náhrady je tak rovna hrubé mzdě poskytované třetí osobě. Limitem přiznané náhrady je ustanovení § 254 odst. 2 BGB, které vyžaduje, aby hrubá mzda byla poskytovaná rozumně.

Obvykle však dochází k situaci, že rodině v nastalé situaci vypomáhají přátelé nebo je výpadek kompenzován zesíleným úsilím jiného členem rodiny. Náhrada škody na vedení domácnosti je pak určována fiktivně, jako náhrada hypotetických nákladů, které by rodině vznikaly v případě úplatné výpomoci poskytované třetí osobou¹⁹⁹. Při stanovení rozsahu poskytované náhrady se přihlédne v první řadě k velikosti bytu, počtu dětí, k poměru poskytovaných domácích prací a k eventuální výdělečné činnosti poškozeného²⁰⁰.

4.2.3. Náklady spojené s péčí o zdraví (Heilbehandlungskosten)

Náhrada nákladů spojených s péčí o zdraví je zakotvena v ustanovení § 249 odst. 2 BGB. Škůdce je v případě osobnostní škody povinen poškozenému nahradit všechny náklady, které jsou potřebné k obnovení stavu, který by existoval nebýt škodní události²⁰¹. Měřítkem rozsahu poskytované náhrady je potřebnost nákladů z lékařského hlediska; nahrazovány jsou stejně jako v české právní úpravě pouze ty náklady, které slibují uzdravení poškozeného či alespoň zmírnění jeho újmy na zdraví²⁰²²⁰³. Náklady spojené s péčí o zdraví jsou tedy výdaje, které poškozenému vznikají v důsledku jeho léčby (léky, náklady pobytu v nemocnici, léčebných procedur, rekonvalescencí atd.) nebo které dlouhodobě pomáhají poškozenému překonat následky újmy na zdraví (umělá končetina)²⁰⁴, přičemž se nejedná jen o náklady, které jsou kryty prostřednictvím zákonného zdravotního pojištění.

Podle judikatury lze nahradit i cestovní náklady a ušlý zisk, které vznikají blízkým rodinným příslušníkům (rodiče, manžel) v souvislosti s návštěvami

¹⁹⁹ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980s. § 843: Rn. 50-53. ISBN 978-3-406-61465-1.

²⁰⁰ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980s. § 843: Rn. 50-53. ISBN 978-3-406-61465-1.

²⁰¹ STIEFEL; MAIER. *Kraftfahrtversicherung: AKB-Kommentar*. 18. vyd. C. H. Beck, 2010, 1403 s. 4. Abschnitt: ABC des Schadensersatzrechts, Rn 30. ISBN 978-3-406-59187-7.

²⁰² OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. vyd. C. H. Beck: 2012. 3017 s. § 249: Rn. 407-422. ISBN 978-3-406-61462-0.

²⁰³ KG NZV 2004, 42 = KG, 03.11.2003 - 12 U 102/03.

²⁰⁴ BGH NJW-RR 2004, 671, 672 = BGH, 20.01.2004 - VI ZR 46/03.

poškozeného v nemocnici, neboť takovéto návštěvy přispívají k léčebnému procesu poškozeného²⁰⁵. V případě těžkého ublížení na zdraví lze rovněž nahradit i letecké cestovní náklady příbuzných přiletivších navštívit poškozeného ze zahraničí²⁰⁶, jakož i jejich nezbytně vynaložené nocležné a stravné²⁰⁷. Takto vzniklé náklady vznikající návštěvám však nejsou nahrazovány vždy. Je třeba přihlídnout k tomu, zdali měla návštěva možnost bezplatného přenocování, popř. zdali byl návštěvou vybraný hotel cenově výhodný atd. Problematická je z hlediska náhrady i četnost návštěv²⁰⁸. Při dlouhodobém pobytu poškozeného v nemocnici je třeba přihlídnout k okolnostem daného případu (jak k závažné újmě u poškozeného došlo, výše nákladů jednotlivých návštěv, potřebnost péče o poškozeného, věk poškozeného²⁰⁹). Náklady denních návštěv jsou nahrazovány výjimečně.²¹⁰

Vyhledá-li poškozený ošetření či podstoupí léčbu v soukromém zdravotnickém zařízení, jsou vzniklé náklady hrazeny pouze za předpokladu, že léčba poškozeného není hrazena prostřednictvím zákonné zdravotní pojišťovny, jinak pouze je-li v daném případě léčba skutečně potřebná²¹¹; nadto pak honorář soukromého zdravotnického zařízení nesmí vybočovat z obvyklého rámce.

Náhradu lze přiznat i za zvýšené náklady na životním či zdravotním pojištění poškozeného, které jsou spojeny se zhoršením jeho zdravotního stavu a tedy i zvýšeným rizikem pro pojišťovnu²¹². Náhrada je poskytována i v případě, že poškozený takovéto pojištění uzavře až po škodní události, přičemž je rozsah náhrady stanoven jako rozdíl

²⁰⁵ KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010, 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8.

²⁰⁶ BGHZ 106, 28 = BGH, 22.11.1988 - VI ZR 126/88.

²⁰⁷ BGH NJW 1991, 2340, 2341 = BGH, 19.02.1991 - VI ZR 171/90.

²⁰⁸ OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. Auflage. C. H. Beck: 2012. 3017 s. § 249: Rn. 407-422. ISBN 978-3-406-61462-0.

²⁰⁹ KG SP 2010, 147.

²¹⁰ OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. Auflage. C. H. Beck: 2012. 3017 s. § 249: Rn. 407-422. ISBN 978-3-406-61462-0.

²¹¹ BGH VersR 2004, 1190, 1181.

²¹² OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. Auflage. C. H. Beck: 2012. 3017 s. § 249: Rn. 407-422. ISBN 978-3-406-61462-0.

mezi částkou skutečně sjednaného pojištění a částkou, za kterou by pojištění bylo poškozeným sjednáno před škodní událostí, tedy bez zvýšeného rizika²¹³.

4.2.4. Zvýšené potřeby (Vermehrte Bedürfnisse)

Zvýšené potřeby jsou výdaje, které poškozenému vznikají v důsledku škodní události opakovaně a dlouhodobě a jejichž účelem je vyrovnání jím utrpěné újmy na zdraví²¹⁴. Rozdíl oproti nákladům spojeným s péčí o zdraví spočívá zejména v nutnosti jejich dlouhodobého vynakládání, jakožto následek toho, že zhoršení zdravotního stavu není pouze přechodné [je-li kupř. následek škodní události zlomenina nártu poškozeného, budou náklady na jeho ošetření, fixaci končetiny atd. náklady spojenými s péčí o zdraví (Heilbehandlungskosten), nedojde-li pak ani po proběhnutí léčbě zlomeniny zcela k uzdravení poškozeného, tedy bude přetrvávat jeho snížená pohyblivost, výdaje za ortopedické pomůcky budou výdaji za zvýšené potřeby (vermehrte Bedürfnisse)]. Nárok poškozeného zakládá ustanovení § 843 odst. 1 BGB.

Výdaje za zvýšené potřeby jsou poměrně heterogenní kategorií nákladů poškozeného, které mají svůj judikatorní původ. Jedná se kupř. o výdaje na automatickou převodovku či jiné úpravy vozidla poškozeného, výtah, přestavbu bytu, bezbariérovou koupelnu, náklady na ošetřovatele, slepeckého psa a jeho potravu, zvýšené náklady za elektřinu, vodu, schodišťovou sedačku, psací, čtecí a ortopedické pomůcky²¹⁵ atd.

Zda a o kolik se poškozenému životní náklady následkem újmy na zdraví skutečně zvýšily musí být poškozeným v každém jednotlivém případě skutečně prokázáno²¹⁶. V závislosti na okolnostech případů může dojít i k tomu, že újma na zdraví poškozeného může být nahrazena co do druhu a výše nákladů různými zvýšenými potřebami (péče v ústavu sociální péče, domácí péče o poškozené jeho rodinným příslušníkem atd.). Rozsah náhrady pak nebude stanoven jako nejvyšší částka

²¹³ OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. Auflage. C. H. Beck: 2012. 3017 s. § 249: Rn. 407-422. ISBN 978-3-406-61462-0.

²¹⁴ BGH NJW 1974, 71.

²¹⁵ BURMANN, Michael; GEBHARDT, Hans-Jürgen. *Straßenverkehrsrecht*. 10. vyd. C. H. Beck, 2006. ISBN 978-3-406-50664-2.

²¹⁶ BGH VersR 70, 1034 = BGH, 13.01.1970 - VI ZR 124/68.

z množiny možných zvýšených potřeb, ale jako částka za zvýšenou potřebu, která nejvíce odpovídá potřebám životního stylu poškozeného²¹⁷.

Výdaje za zvýšené potřeby jsou podle ustanovení § 843 odst. 1 BGB poškozenému nahrazovány peněžitou rentou za určité časové období (zpravidla měsíčně či ročně). Za podmínek ustanovení § 843 odst. 3 BGB lze rovněž poškozenému přiznat namísto peněžité renty odbytné.

4.2.5. Náhrada ušlého výživného (Entgangener Unterhalt)

Při usmrcení lze pozůstalým, kterým byl podle zákona poškozený v okamžiku škodní události povinen poskytovat výživné, přiznat náhradu jejich majetkové škody, která jím ztrátou poskytování výživného zprostředkovaně vznikla²¹⁸. Náhrada výživného pozůstalým tak v německé právní úpravě představuje jednu z výjimek ze zásady přiznávající náhradu škody pouze primárně poškozenému²¹⁹. Nárok pozůstalých je zakotven v ustanovení § 844 odst. 2 BGB, respektive v případě objektivní odpovědnosti škůdce vyplývá rovněž z ustanovení § 10 odst. 2 StVG²²⁰, § 5 odst. 2 HpflG²²¹, § 35 odst. 2 LuftVG²²².

Výživné jsou si podle § 1360 BGB povinni mezi sebou poskytovat manželé, partneři v registrovaném partnerství (§ 2 LPartG²²³), s jistými omezeními i rozvedení manželé (§ 1570 BGB) a příbuzní v linii přímé včetně adoptovaných dětí (§ 1601 a násl. BGB, § 1736 BGB, § 1754 BGB) za předpokladu jeho potřeby. Podle ustanovení § 1602 BGB je pak výživné potřebné v případě, není-li se příbuzný schopen samostatně žít. Obsahem výživného jsou všechny životní potřeby rodiny, a sice hospodářská

²¹⁷ BGH VersR 78, 149 = BGH, 08.11.1977 - VI ZR 117/75.

²¹⁸ KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010, 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8.

²¹⁹ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980 s. § 844: Rn. 1-8. ISBN 978-3-406-61465-1.

²²⁰ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 05. 03. 2003, BGBl. I S. 310, 919, Straßenverkehrsgesetz, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: <<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stvg/gesamt.pdf>>.

²²¹ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 04. 01. 1978, BGBl. I S. 145, Haftpflichtgesetz, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: <<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/haftpflg/gesamt.pdf>>.

²²² Spolková republika Německo. Zákon ze dne 01. 08. 1922, RGBl. 1922 I S. 681, Luftverkehrsgesetz (LuftVG), ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: <<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/luftvg/gesamt.pdf>>.

²²³ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 16. 01. 2001, BGBl. I S. 266, Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft (Lebenspartnerschaftsgesetz - LPartG), ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: <<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/lpartg/gesamt.pdf>>.

podpora (Barunterhalt) a osobní péče (Naturalunterhalt) jejich členů²²⁴. Náhradu ušlého výživného tak nelze přiznat osobám zasnoubeným, nesezdaným partnerům, nevlastním dětem usmrceného, a na rozdíl od české právní úpravy ani pozůstalým, kterým bylo výživné poskytováno smluvně²²⁵.

Nikoliv pouze vznik nároku, rovněž i rozsah náhrady ušlého výživného, vychází z majetkového práva rodinného, resp. manželského majetkového práva.

Pro výpočet výživného je třeba určit hypotetický příjem usmrceného, který by dosahoval za předpokladu, že by nedošlo k jeho usmrcení a část tohoto příjmu, kterou by byl povinen vynakládat na výživu oprávněným²²⁶. Analogicky k zásadám, kterými je ovládána náhrada za ušlý zisk, tak nelze ani výživné určit prostými sazbami zakládajícími se na výši příjmu usmrceného, nýbrž musí být výživné určeno s přihlédnutím k okolnostem daného případ, jejich pravděpodobně očekávanému vývoji a pro každý nárok poškozeného jednotlivě²²⁷.

Pro stanovení časové rozsahu náhrady za ušlé výživné platí obdobně jako v případě náhrady za ušlý zisk zásady zakotvené v ustanovení § 843 BGB; škůdce je povinen poskytovat náhradu jen po dobu, po kterou by byl pravděpodobně povinen poskytovat výživné, respektive po dobu jeho předpokládaného života²²⁸.

4.2.6. Náklady pohřbu (Beerdigungskosten)

Podle ustanovení § 844 odst. 1 BGB je škůdce povinen nahradit náklady pohřbu osobě, která má povinnost tyto náklady nést. Oproti náhradě ušlého výživného tak lze přiznat náhradu nákladů pohřbu i osobám, jejichž povinnost nést náklady je nikoliv zákonná, ale vyplývá např. z právního jednání.

Nést náklady pohřbu jsou podle ustanovení § 1968 BGB v první řadě povinni dědici. Subsidiárně jsou to dále všechny osoby, kterým byl usmrcený povinen

²²⁴ KÜPPERSBUSCH, Gerhard. *Ersatzansprüche bei Personenschaden*. 10. vyd. München: C. H. Beck, 2010, 325 s. ISBN 978-3-406-58746-7.

²²⁵ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980 s. § 844: Rn. 24-29. ISBN 978-3-406-61465-1.

²²⁶ BGH NJW-RR 1988, 66, 67 = BGH, 06.10.1987 - VI ZR 155/86.

²²⁷ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980 s. § 844: Rn. 24-29. ISBN 978-3-406-61465-1.

²²⁸ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980 s. § 844: Rn. 24-29. ISBN 978-3-406-61465-1.

poskytovat výživu, tedy děti, rodiče a ostatní příbuzní v linii přímé (§ 1615 odst. 2 BGB), stejně jako manželé bez ohledu na možný rozvrat manželství, nikoliv však již je-li manželství rozvedené²²⁹. Povinnost nést náklady pohřbu má rovněž obdarovaný, ocitl-li se dárce před svoji smrtí v chudobě²³⁰. Není-li žádná osoba, která by měla povinnost nést náklady pohřbu nebo nelze-li očekávat, že by tyto náklady skutečně vynaložila, přechází tato povinnost podle ustanovení § 74 SGB XII²³¹ na nositele sociální pomoci, který má následně vůči škůdci regresní nárok (§ 116 SGB X²³²).

Náklady pohřbu mají umožnit přiměřený a důstojný pohřeb, tedy nikoliv jen nezbytně nutný, přičemž je pro rozsah přiznané náhrady určují i sociální postavení usmrceného, velikost dědictví, respektive majetkové poměry dědiců²³³.

K nákladům pohřbu patří podle judikatury zejména náhrobní kámen, urna, hrobové místo, pohřební květiny, pronájem márnice, repatriace mrtvol, smuteční oznámení, smuteční hostina, ubytování zahraničních smutečních hostů atd. Náklady pohřbu naopak nejsou pravidelně vydávané částky za péči o hrobové místo či památník, náklady ušlého příjmu smutečních hostů, poplatky za v důsledku úmrtí zrušenou dovolenou a náklady notáře²³⁴.

Oproti české právní úpravě není v Německu pohřebné vypláceno jako sociální dávka práva sociálního zabezpečení. Zákonné pohřebné je od roku 2004 vypláceno pouze státním zaměstnancům v rámci jejich starobního důchodu.

²²⁹ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980 s. § 844: Rn. 17-23. ISBN 978-3-406-61465-1.

²³⁰ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980 s. § 844: Rn. 17-23. ISBN 978-3-406-61465-1.

²³¹ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 27. 12. 2003, BGBl. I S. 3022, Sozialgesetzbuch (SGB) Zwölftes Buch (XII) - Sozialhilfe, ve znění pozdějších předpisů. < http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/sgb_12/gesamt.pdf >.

²³² Spolková republika Německo. Zákon ze dne 18. 01. 2001, BGBl. I S. 130, Sozialgesetzbuch (SGB) Zehntes Buch Sozialgesetzbuch - Sozialverfahren und Sozialdatenschutz, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: < http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/sgb_10/gesamt.pdf >.

²³³ KÜPPERSBUSCH, Gerhard. *Ersatzansprüche bei Personenschaden*. 10. vyd. München: C. H. Beck, 2010, 325 s. ISBN 978-3-406-58746-7.

²³⁴ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980 s. § 844: Rn. 17-23. ISBN 978-3-406-61465-1.

4.2.7. Náhrada za poskytované služby (Entgangene Dienste)

Podle německé právní úpravy vzniká ublížením na zdraví nebo usmrcením třetí osobě škoda v případě, že byl poškozený ze zákona povinen této třetí osobě poskytovat v jeho domácnosti nebo živnosti služby (§ 845 BGB). Aktivně legitimovaným je v praxi pouze dítě, kterému zákonná povinnost vyplývá z ustanovení § 1619 BGB, podle kterého dokud je součástí domácnosti rodičů a dokud je rodiči živeno, je povinno vlastními silami přiměřeným způsobem poskytovat rodičům v jejich domácnosti a živnosti služby.

Problematické je v praxi posoudit, zdali se skutečně jedná o rodinoprávní zákonnou povinnost dítěte, nebo o povinnost vyplývající z pracovní smlouvy či společenské smlouvy²³⁵. Zatímco dřívější judikatura vycházela z předpokladu, že dítě poskytuje rodičům zákonné služby za podmínek ustanovení § 1619 BGB, nyní je v případě pochybností plnoletého dítěte presumováno smluvní vykonávání povinnosti. V jednotlivých případech je však nutno přihlídnout ke zjistitelné vůli zúčastněných²³⁶.

Rozsah náhrady za poskytované služby vychází z již v předchozích kapitolách vylíčených zásad obsažených v ustanovení § 842 a § 843 BGB, přičemž pro všechny relevantní skutkové okolnosti je podle ustanovení § 287 ZPO²³⁷ unesení důkazního břemene vázáno prokázání převažující pravděpodobnosti²³⁸.

²³⁵ KÜPPERSBUSCH, Gerhard. *Ersatzansprüche bei Personenschaden*. 10. vyd. München: C. H. Beck, 2010, 325 s. ISBN 978-3-406-58746-7.

²³⁶ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980 s. § 845: Rn. 1-18. ISBN 978-3-406-61465-1.

²³⁷ Spolková republika Německo. Zákon ze dne 05. 12. 2005, BGBl. I S. 3202, Zivilprozessordnung, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z WWW: < <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/zpo/gesamt.pdf>>.

²³⁸ WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. C. H. Beck: 2013. 2980 s. § 845: Rn. 1-18. ISBN 978-3-406-61465-1.

Závěr

S ohledem na vzrůstající počet žalob na náhradu újmy na zdraví v obou srovnávaných právních úpravách bylo základním cílem této práce popsat předpoklady vzniku odpovědnosti v české a německé právní úpravě a způsob a rozsah poskytované náhrady. Lidský život je však pro svoji důležitost chráněn i mezinárodními smlouvami o lidských právech a na národní úrovni ústavními zákony.

V České republice se od 1. 1. 2014 stal účinným nový občanskoprávní kodex, který i v oblasti náhrady újmy na zdraví přinesl celou řadu novinek a které obě srovnávané právní úpravy značně sblíží. OZ opouští jednotné pojetí civilního deliktu a rozlišuje mezi porušením právní povinnosti vyplývající z právního předpisu, porušením právní povinnosti vyplývající ze smlouvy a porušením dobrých mravů. Německá právní úprava rozlišuje mezi odpovědností, která vzniká při porušení smluvní povinnosti a odpovědností za nedovolené jednání (unerlaubte Handlung). Pouze nedovoleného jednání je však v německé právní úpravě označováno jako delikt.

Další významnou novinkou v české právní úpravě, která posiluje postavení poškozeného, je zrušení kritizované Vyhlášky, která závazně stanovovala paušální bodové ohodnocení odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Ačkoliv Vyhláška umožňovala ve výjimečných případech soudci zvážit okolnosti konkrétního případu a Vyhláškou předvídané odčinění přiměřeně zvýšit, soudní praxe tak činila jen poskrovnu. OZ sice zcela nově ponechává na soudci, aby sám určil výši náhrady nemajetkové újmy, zároveň však byla Občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu na vědomí vzata formálně nezávazná Metodika, která soudce vyzývá, aby v rozhodnutích zdůvodnil svůj postup podle pravidel v ní nastavených. Pozitivně lze hodnotit opuštění konceptu, který taktéž paušálně, formou jednorázové finanční částky, přiznával odškodnění pouze některým pozůstalým. OZ rozšiřuje okruh aktivně legitimovaných osob a přiznává jim odčinění, které má plně vyvažovat jejich utrpení, a to jak v případě usmrcení, tak nově i při zvlášť závažném ublížení na zdraví.

Oproti české právní úpravě neobsahuje BGB generální klauzuli odpovědnosti člověka za jeho jednání, systematika BGB je tak oproti OZ komplikovanější a obsahuje celkem tři všeobecné skutkové podstaty civilního deliktu.

Je otázkou, jaký postoj zaujme rozhodovací praxe českých soudů vůči ustanovení § 2971 OZ, které se týká ochrany tzv. sekundárních obětí. Jeho příliš extenzivní výklad je i s ohledem na restriktivní pojetí tohoto právního institutu v kontinentální Evropě a německé právní úpravě spíše nepravděpodobný.

Seznam zkratek

BGB	Zákon ze dne 18. 8. 1896, RGBL. S. 195, Das Bürgerliche Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů
Listina	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
Obč. z.	Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška	Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění
ZoNP	Zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
ZZ	Základní zákon Spolkové republiky Německo ze dne 23. 5. 1949, BGBI. I S.1, Grundgesetz, ve znění pozdějších předpisů.

Použitá literatura

Monografie

BURMANN, Michael; GEBHARDT, Hans-Jürgen. *Straßenverkehrsrecht*. 10. vyd. München: C. H. Beck, 2006. 231 s. ISBN 978-3-406-50664-2.

DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 1.* vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 429 s. ISBN 978-80-7478-326-5.

FUCHS, Maxmilian; PAUKER, Werner. *Delikts- und Schadensersatzrecht*. 8 vyd. Ingolstadt: Springer, 2012. 416 s. ISBN 978-3-642-31618-0.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 308 s. ISBN 879-80-7380-233-2.

HUFEN, Friedhelm. *Staatsrecht II, Grundrechte*. 4. vyd. München: C. H. Beck, 2014. 773 s. ISBN 978-3-406-66157-0.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2080 s. ISBN 978-80-7400-287-8.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010. 816 s. ISBN 978-80-87212-49-3.

KÖTZ, Hein; WAGNER, Gerhard. *Deliktsrecht*. 11. vyd. München: Vahlen, 2010. 320 s. ISBN 978-3-8006-4146-8.

KÜPPERSBUSCH, Gerhard. *Ersatzansprüche bei Personenschaden*. 10. vyd. München: C. H. Beck, 2010. 325 s. ISBN 978-3-406-58746-7.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník. I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

MERSKEY, Harold; BOGDUK, Nikolai. *Classification of Chronic Pain, Second Edition. Part III: Pain Terms, A Current List with Definitions and Notes on Usage*. Seattle: IASP Press, 1994. 240 s. ISBN 0-931092-05-1.

OETKER, Hartmut. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 2: Schuldrecht: Allgemeiner Teil §§ 241-432*. 6. vyd. München: C. H. Beck, 2012. 3017 s. ISBN 978-3-406-61462-0.

PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl, Ústavní právo České republiky. Část 2*. 1. vyd. Praha: Linde, a. s., 200, 797 s. ISBN 80-7201-472-2.

PFEIFFER, J.; ŠVESTKOVÁ, O. *Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví*. Praha: Grada Publishing, a.s, 2010. 278 s. ISBN 978-80-247-1587-2.

SCHAPP, Jan; SCHUR, Wolfgang. *Einführung in das Bürgerliche Recht*. 4. vyd. München: Vahlen, 2007. 271 s. ISBN 978-3-8006-3354-8

SLÁDEČEK, Vladimír; MIKULE, Vladimír; SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky*. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-869-9.

SPINDLER, Gerald. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB Band 2: §§ 611 - 1296*. 3. vyd. München: C. H. Beck, 2012. 9000 s. ISBN 978-3-406-60932-9.

STIEFEL; MAIER. *Kraftfahrtversicherung: AKB-Kommentar*. 18. vyd. C. H. Beck, 2010. 1403 s.. ISBN 978-3-406-59187-7.

SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 382 s. ISBN 978-80-7400-334-9.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠILHÁN, Josef. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 176 s. ISBN 978-80-7400-393-6.

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl třetí: Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 550 s. ISBN 978-80-7357-466-6.

ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I: § 1-459*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1373 s. ISBN 978-80-7400-108-6.

TĚŠINOVÁ, Jolana; ŽDÁREK, Roman; POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 414 s. ISBN 978-7400-050-8.

WAGNER, Gerhard. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5: Schuldrecht: Besonderer Teil III §§ 705-853*. 6. vyd. München: C. H. Beck, 2013. 2980 s. ISBN 978-3-406-61465-1.

Odborné články

DOLEŽAL, Tomáš; LAVICKÝ, Petr. *Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty*. Právní rozhledy. 2014, roč. 22, č. 10, s. 358.

DOUBEK, Pavel. *Odškodnění újmy na zdraví v českém právu – příliš rigidní, nebo právní jistotu přinášející?* Právní rozhledy. 2012, roč. 20, č. 23-24, s. 809.

MACH, Jan. *Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy.* Tempus medicorum. 2014, roč. 23, č. 6, s. 40 - 41.

MACH, Jan. *Nový způsob hodnocení ztížení společenského uplatnění aneb chudák pacient.* Tempus medicorum. 2015, roč. 24, č. 1, s. 26 - 27.

MELZER, Filip. *Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku.* Bulletin advokacie. 2011, roč. 18, č. 3, s. 24.

REDAKCE. *K náhradě nemajetkové újmy na zdraví dle nového občanského zákoníku.* Právní rozhledy. 2014, roč. 22, č. 9, s. 1.

TELEC, Ivo. *Test přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu.* Právní rozhledy. 2010, roč. 18, č. 4, s. 144.

VLASÁK, Michal. *Vybrané otázky práva civilních deliktů v novém občanském zákoníku na pozadí PETL.* Právní rozhledy. 2012, roč. 20, č. 15-16, s. 561.

VOŘÍŠEK, Václav. *Mezinárodněprávní ochrana lidských práv ve světle základních dokumentů a iniciativ.* Právní rozhledy. 1995, roč. 4., č. 3, s. 168.

ZIMA, Petr. *Nervový šok a sekundární oběti.* Právní rozhledy. 2008, roč. 16, č. 6, s. 216.

Kvalifikační práce

PIŠVEJCOVÁ, Andrea. *Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví a usmrcení ve světle rekodifikace.* Praha, 2013. 24 s. Studentská vědecká a odborná činnost. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí práce Petr Šustek. Dostupný také z WWW: < <http://svoc.prf.cuni.cz/sources/6/15/206.pdf> >.

Elektronické dokumenty

Český statistický úřad [online]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2014-truea9fbwn>>.

Informační systém pro „Ocenění odškodňování újem na zdraví – ztížení společenského uplatnění (ZSU) [online]. Dostupné z WWW: <http://www.ztizeni.cz/nabidkovy_letak.pdf>.

Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví [online]. Dostupné z WWW: < <http://www.lf1.cuni.cz/file/46509/2014-04-14-metodika-odskodnovani-doplujici-material.docx> >.

Internetové zdroje

MALIŠ, Daniel. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podruhé - publikován doposud neveřejný algoritmus [online]. Dostupné také z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/metodika-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-podruhe-publikovan-dosud-neverejny-algoritmus-97569.html>>.

Mezinárodní právní předpisy

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, č. 209/1992 Sb.

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, č. 120/1976 Sb.

Úmluva o právech dítěte, č. 104/1991 Sb.

Evropská sociální charta, č. 14/2000 Sb. m. s.

Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny ve znění Dodatkového protokolu ze dne 12. ledna 1998, č. 96/2001 Sb. m. s. a č. 97/2001 Sb. m. s.

Listina základních práv EU, č. 111/2009 Sb. m. s.

Smlouvy o fungování evropské unie, č. 111/2009 Sb. m. s.

Vnitrostátní právní předpisy České republiky

Nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník.

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009. Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Vnitrostátní právní předpisy Spolkové republiky Německo

Zákon ze dne 18. 8. 1896, RGBL. S. 195, Das Bürgerliche Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon ze dne 01. 08. 1922, RGBL. 1922 I S. 681, Luftverkehrsgesetz (LuftVG), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon ze dne 04. 01. 1978, BGBl. I S. 145, Haftpflichtgesetz, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon ze dne 16. 01. 2001, BGBl. I S. 266, Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft (Lebenspartnerschaftsgesetz - LPartG), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon ze dne 18. 01. 2001, BGBl. I S. 130, Sozialgesetzbuch (SGB) Zehntes Buch Sozialgesetzbuch - Sozialverwaltungsverfahren und Sozialdatenschutz, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon ze dne 05. 03. 2003, BGBl. I S. 310, 919, Straßenverkehrsgesetz, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon ze dne 27. 12. 2003, BGBl. I S. 3022, Sozialgesetzbuch (SGB) Zwölftes Buch (XII) - Sozialhilfe, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon ze dne 05. 12. 2005, BGBl. I S. 3202, Zivilprozessordnung, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon ze dne 12. 12. 2005, BGBl. I S. 3394, Gesetz über den Verkehr mit Arzneimitteln (Arzneimittelgesetz - AMG), ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura soudů České republiky

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2005, sp. zn. 30 Cdo 936/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 04. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3729/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 06. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1630/2004.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. R 7/1979.

Stanovisko Nejvyššího soudu Rc 55/71, Sběrka soudních rozhodnutí č. 7 z roku 1971, s. 151.

Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27. 11. 1936, sp. zn. Rv I 2498/34 (Vážný 15636).

Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 22. 05. 1985, sp. zn. Cpj 13/85 (R 50/1985 civ).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1154/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05. 05. 2010, sp. zn. 1Co 2/2010.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Rc III/67, s. 53.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Rc 44/78.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 424/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 05. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1147/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 1972, sp. zn. 1 Cz 10/72.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 01. 2006, sp. zn. 25 Cdo 978/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2003, sp. zn. 25 Cdo 1409/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 5188/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007.

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09.

Judikatura soudů Spolkové republiky Německo

BGHZ 13, 334, 337 = BGH, 25.05.1954 - I ZR 211/53

BVerfGE 39, 1 = 25.02.1975 - 1 BvF 1/74.

BGH NJW 1998, 138, 140 = BGH, 09.10.1997 - III ZR 4/97.

BGHZ 63, 182 = BGH, 29.10.1974 - VI ZR 42/73.

BGH VersR 1970, 281 = BGH, 19.12.1969 - VI ZR 111/68.

BGHZ 18, 149 = BGH, 06.07.1955 - GSZ 1/55.

BGH NJW 55, 1675 = BGH, 06.07.1955 - GSZ 1/55.

BGHZ 93, 351 = BGH, 05.02.1985 - VI ZR 198/83.

BGH, 12.11.1985 - VI ZR 103/84.
RGZ 151, 279, 283.
BGHZ 54, 45 = BGH, 05.05.1970 - VI ZR 212/68.
BGH VersR 1984, 639, 640.
BGH NJW 1998, 1633 f) = BGH, 17.02.1998 - VI ZR 342/96.
BGHZ 90, 334, 337 = BGH, 20.03.1984 - VI ZR 14/82.
BGHZ 38, 55 = BGH, 25.09.1962 - VI ZR 244/61.
BGHZ 54, 45 = BGH, 05.05.1970 - VI ZR 212/68.
BGHZ 54, 45 = BGH, 05.05.1970 - VI ZR 212/68.
BGH VersR 1961, 1018 = BGH, 26.09.1961 - VI ZR 234/60.
BGHZ 91, 357 = BGH, 19.06.1984 - VI ZR 301/82.
BGH NJW 1985, 482, 484 = BGH, 20.11.1984 - VI ZR 169/83.
KG NZV 2004, 42 = KG, 03.11.2003 - 12 U 102/03.
BGH NJW-RR 2004, 671, 672 = BGH, 20.01.2004 - VI ZR 46/03.
BGHZ 106, 28 = BGH, 22.11.1988 - VI ZR 126/88.
BGH NJW 1991, 2340, 2341 = BGH, 19.02.1991 - VI ZR 171/90.
KG SP 2010, 147.
BGH VersR 2004, 1190, 1181.
BGH NJW 1974, 71.
BGH VersR 70, 1034 = BGH, 13.01.1970 - VI ZR 124/68.
BGH VersR 78, 149 = BGH, 08.11.1977 - VI ZR 117/75.

Resumé

Cílem této diplomové práce je popsat náhradu újmy na zdraví v české a německé právní úpravě pomocí jednotlivých dílčích nároků, které ublížením na zdraví a usmrcením poškozenému vznikají. Diplomová práce je rozdělena do čtyř kapitol.

První kapitola se věnuje základům ochrany zdraví z hlediska českého a německého ústavního práva a jejich zakotvení v mezinárodních smlouvách o lidských právech. Pozornost je věnována i zakotvení těchto principů v českém a německém občanském právu a ochraně zdraví, které tyto právní subsystému poskytují.

Druhá kapitola se zabývá právní odpovědností, zejména jejími teoretickými východisky a předpoklady pro vznik občanskoprávního odpovědnostního vztahu v české a německé právní úpravě. Pozornost je věnována zejména porušení právní povinnosti, příčinné souvislosti, škodě, zavinění a jednotlivým rozdílům ve srovnávaných úpravách.

Třetí kapitola se věnuje náhradě majetkové a nemajetkové újmy a pomocí jednotlivých dílčích nároků popisuje způsob a rozsah poskytované náhrady újmy na zdraví v České republice. Zvláštní pozornost je věnována zrušení kritizované Vyhlášky, která závazně stanovovala paušální bodové ohodnocení odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, nové Metodice Nejvyššího soud České republiky, novému pojetí újmy vzniklé sekundárním obětí a odbytnému, jakožto v české právní úpravě nově se objevivšího právního institutu. Pozornost je věnována jak současné právní úpravě, tak úpravě účinné do 31. 12. 2013.

Závěrečná kapitola je členěna stejně jako kapitola třetí a popisuje opět pomocí jednotlivých dílčích nároků způsob a rozsah náhrady újmy na zdraví avšak ve Spolkové republice Německo. Největší pozornost je věnována odlišnostem v koncepci německé právní úpravy, bolestnému, které v německé právní úpravě představuje náhradu nemajetkové újmy na zdraví a náhradě za ušlý příjem.

Abstract

Das Ziel dieser Diplomarbeit ist mit den Einzelansprüchen den Schadensersatz bei Körperverletzung und Tötung in der tschechischen und deutschen Rechtsordnung zu beschreiben. Die Diplomarbeit ist in vier Kapitel eingeteilt.

Das erste Kapitel beschäftigt sich mit den Grundlagen des Gesundheitsschutzes aus der Sicht des tschechischen und deutschen Staatsrecht und deren Verankerung in den internationalen Menschenrechtsabkommen. Die Aufmerksamkeit ist auch auf die Verankerung der Grundprinzipien in dem tschechischen und deutschen bürgerlichen Recht gelegt. Das Kapitel beschäftigt sich weiter mit dem Gesundheitsschutz durch das bürgerliche Recht.

Das zweite Kapitel beschäftigt sich mit der Haftung, besonders mit den theoretischen Ausgangspunkte der Haftung und Voraussetzungen für die bürgerliche Haftungsbeziehung in der tschechischen und deutschen Rechtsordnung. Die Aufmerksamkeit ist besonders auf die Rechtswidrigkeit, die Kausalität, der Schaden, das Verschulden gelegt und die Unterschiede zwischen den beiden Rechtsordnungen.

Das dritte Kapitel beschäftigt sich mit dem Ersatz des materiellen und immateriellen Schadens und mit der Hilfe der Einzelansprüchen beschreibt den Art und den Umfang der Schadensersatzpflicht in der Tschechische Republik. Besondere Aufmerksamkeit ist gewidmet dem Erlöschen der Anordnung, die pauschal das Schmerzensgeld festgestellt hat, der Methodik des Obersten Gerichts der Tschechischen Republik, der neuen Auffassung des Schadensersatzes bei den sekundären Opfer und dem in tschechischen Rechtsordnung neuen Rechtsinstitut - der Abfindung. Die Aufmerksamkeit ist auf die geltende als auch auf die vorherige Rechtslage gelegt .

Das letzte Kapitel ist gleich so wie das dritte gegliedert und beschreibt wieder mit der Hilfe der Einzelansprüchen den Art und den Umfang der Schadensersatzpflicht, aber in der Bundesrepublik Deutschland. Besondere Aufmerksamkeit ist gewidmet den Unterschieden in der deutschen Konzeption und dem Schmerzensgeld.

Název práce v angličtině

Compensation for bodily harm: a comparison of Czech and German legal regulation

Klíčová slova

Újma na zdraví – nemajetková újma – občanský zákoník

Key words

Bodily harm – Non-pecuniary damages – new Civil Code